Harun Karadeniz

EĞİTİM ÜRETİM İÇİNDİR

2. BASKI

GÖZLEM YAYINLARI

YAYIN HAKKI : GÖZLEM YAYINLARI
BİRİNCİ BASKI : EYLÜL 1975
İKİNCİ BASKI : KASIM 1975

EĞİTİM ÜRETİM İÇİNDİR : Yazan : Harun Karadeniz / Resimler : Tan Oral - Alper Uygur / Dizgi - Baskı : Murat Matbaacılık / Kapak Düzeni : Nezih Doğrusoy / Kapak Baskı : Örnek Ofset / Film : Tez Ofset / Birinci Baskı : Eylül 1975 — İkinci Baskı : Kasım 1975 / GÖZLEM YAYINLARI : Başmusahip Sok. Tan Ap. D. 6 Cağaloğlu/ İST. / Yazışma Adresi : P.K. 966 Karaköy/İstanbul

Harun Karadeniz

EĞİTİM, ÜRETİM İÇİNDİR.

çizenler:

Tan Oral / Alper Uygur

Harun Karadeniz, 1942 yılında Giresun'un Alucra kazasının Armutlu köyünde doğdu. Yüksek öğrenimini İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesinde tamamladı. Öğrenciliği döneminde çeşitli öğrenci derneklerinde görev aldı. 1968 - 69 yıllarında İTÜ Öğrenci Birliği Başkanlığı yaptı. 1968 yılında TÖS'ün düzenlediği Devrimci Eğitim Şûrası'na çağrılı olan Öğrenci Örgütleri Dayanışma Kurulu yürütücüsü olarak Kurulun ön çalışmalarına katıldığı halde, siyasî baskı ortamının yarattığı sakıncalar yüzünden Şûra'ya fiilen katılamadı. 12 Mart Sıkıyönetiminin çeşitli engellemeleri yüzünden tedavisi geciken hastalığı onu 1975 Ağustosunda aramızdan ayırdı. Olaylı Yıllar ve Gençlik, Kapitalsiz Kapitalistler, Eğitim Üretim İçindir adlı üç kitabı ve bazı broşürleri vardır.

Sunuş

«...eğitimin amacı, kim için ve ne için üretim yaptığını bilerek üretim yapan insanlar yetiştirmek olmalıdır.»

HARUN KARADENİZ

Elinizdeki kitabın yazarı ne bir eğitim uzmanı ne de bir felsefecidir. Yazarın kısa ömrü boyunca güttüğü amaç, varolan her şeyi didik didik etmek, aksaklıkları, çözümsüzlükleri teşhir ederek kimi saptamalarla bunların çözümüne ipuçları sağlamak olmuştur.

Eğitim Üretim İçindir çalışması da ancak yazarın ömrünü verdiği bu genel amacı içinde değerlendirildiğinde gerçek anlamını kazanacaktır. O, özellikle öğrenci lideri olduğu dönemde, eğitim sisteminde gözlediği bozukluğun maddi kaynağını irdeleyerek, soyut ahlâk, din, eğitim mistifikasyonlarıyla toplumu düzeltmeyi önerenlere, bu bozukluğun mevcut sistem içinde çözülemeyeceğini gerekçeleriyle sunmaya çalışmıştır. Yani bu çalışma, konuya metodik bir yaklaşımdan ve eğitim üretim ilişkilerini kolayca kavrayacak bir tarzda ele almaktan öte bir amaç taşımamaktadır.

Bu nedenle, çalışmada kimi eskimiş ve hatta kimi eleştirilebilir yanların bulunması, çalışmanın ana yapısının değe-

rini sarsmaz. Eğitim Üretim İçindir, özünde toplumumuzda alışılagelmiş pozitivist anlayışa, maddeci bir bakış açısı ile yapılan bir eleştiri mahiyetinde olduğundan böylesi belirsizlikler çalışmanın temelini aksatmamaktadır.

Abartılmaması gereken bu alçak gönüllü çalışma, zaten yazarın eliyle kitap haline sokulmadığından, yazıldığından bu yana geçen beş yılın getirdikleri-götürdükleriyle ancak veriler düzeyinde değişikliklere uğrayabilirdi. Biz yazarın çalışmasına katıksız sadık kalmayı bir görev bildiğimizden, dipnot vs. düşmeyerek eseri olduğu gibi yayınlamakta yarar görüyoruz.

GÖZLEM YAYINLARI

1

Eğitim - Üretim

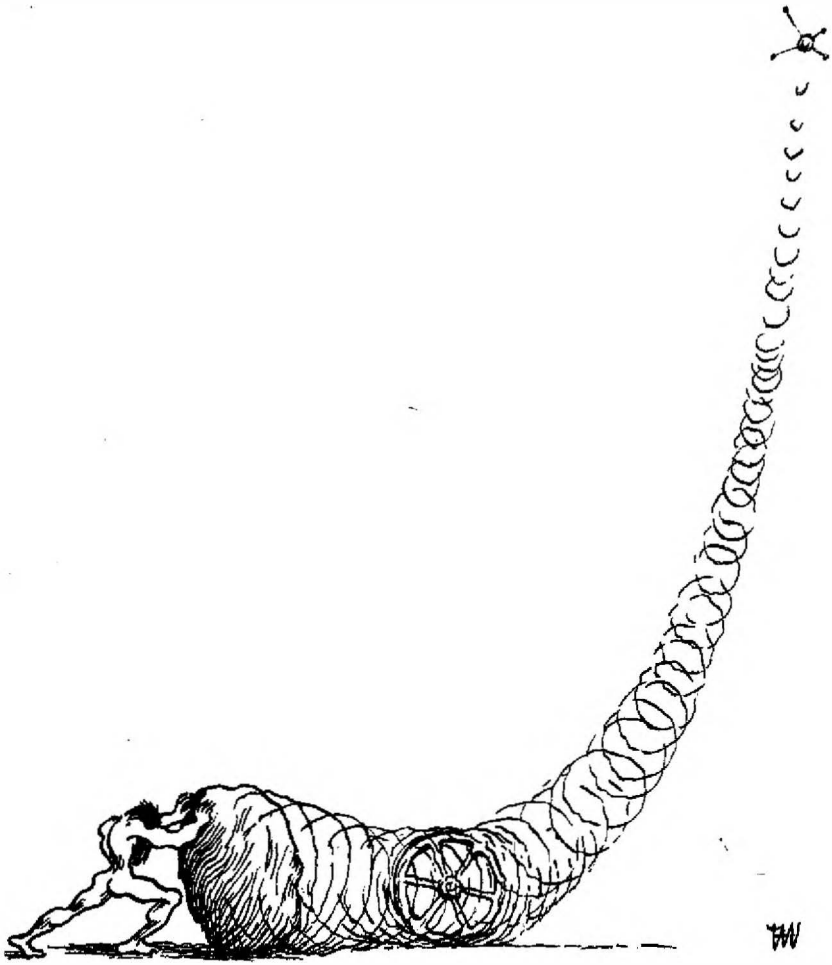
EVREN VE İNSAN

Hızla dönüyor dünya.Fotoğraf bulundu (1727). Telefon bulundu. (1820). Radyo bulundu. (1867). Televizyon bulundu, (1922) Radar bulundu. (1948) ve başkaları bulunacak.

Evren içinde hızla dönüyor dünya. Ve bu dünya içindeki insana diğer gezegenlerin yolu göründü.

İnsan denilen varlık, yeryüzünde belirdiğinden bu yana, sürekli bir arayış içindedir. Yaşamak için aradı insan, aradıkça da buldu. İçinde yaşadığımız dünyanın inceliklerini, çevremizde olagelen olayların oluş kurallarını buldu. Sonra insan bu kuralları kendi yararına uyguladı. Her geçen gün yeni buluşlar ve uygulamalar hızla çoğaldı.

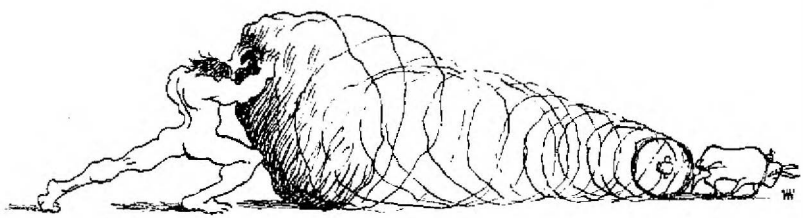
Yaşamak için başladı arayış. Önceleri meyve aradı insan. Beslenebilmek için, meyve ve av hayvanı aradı. Faydalı olan meyvelerle hayvanları öğrendi. Yıldırım düştü, ormanlar yandı. Ve insan yanmış hayvanları yiyerek pişirmeyi öğrendi.

...«sonra insan bu kuralları kendi yararına uyguladı. Her geçen gün yeni buluşlar ve yeni uygulamalar hızla çoğaldı.»

Yer yuvarlağının üstünde insan, daha iyi yaşama savaşı veriyordu. Toprağa düşen tohumun ürün verdiğini görerek tarımı öğrendi. Sonra tarım ve av aletleri yapımı başladı. İşte o ilkçağlarda başlayan alet yapımı gele gele geldi ve transistöre dayandı.

Uçaklar füzeler geride kaldı. Aya çıkıldı artık. Merih'e doğru ilerliyor insan. Odun kömür ve petrol enerji kaynağı olmaktan çıktı. Atomu parçaladı insan. Atom reaktörleri, atom denizaltıları servise girdi. Sualtı tarımı başladı. Sanayi alabildiğine ilerledi. Fabrikalar harıl harıl çalışmakta. Her gün biraz daha ilerlemekte insan.

Bütün bunlara karşılık; yıl 1970. Anadolu'da karasaban, Anadolu'da alfabesizler. Kağnılardır taşıt aracı. Aya Merih'e gitmek değil, ile ilçeye gidebilmek sorundur. Anadolu insanı, yaşama savaşı içindedir.

YAŞAMAK İÇİN ÜRETİM

Bilimsel çalışmalar, güneş sisteminin bir toz bulutunaan oluştuğunu göstermektedir. İşte bu bulutun bir kısmı da dünyamızı oluşturmuştur.

Dünyamızın yaşı çeşitli metotlarla tayin edildiğinde farklı değerler çıkıyor. Fakat bu değerler yine de 100.000.000 yıl civarında. Dünyamız soğuyarak katılaştı. Sonra dünya üstünde canlılar belirdi. Sonra memeliler ve sonra ilk insan tipi belirdi. İnsan bir evrimler dizisi sonucunda bugünküne benzeyen şekliyle 11.000 veya 20.000 yıl önce belirdi.

İnsan geçirdiği bütün evrimler boyunca tabiatla karşı karşıyadır. Yaşamak için tabiattan yararlanır. Biyolojik bünyenin

gerektirdiği besini, tabiattan alır. Zararlı iklim tesirlerine karşı korunmak için, giyim ve barınağını yine tabiatın olanakları içinde çözegelmiştir.

Bilimler yardımıyla izleyebildiğimiz insan, önceleri hiç bir şey üretmeden tabiatta kendiliğinden yetişen ürünlerle yaşamıştır. Bu nedenle insanlar göçebedir ve meyvelerle yenilebilir hayvanların olduğu bölgelerde yaşarlar. Bölgedeki meyveler veya hayvanlar tükendiğinde, yeni meyve ve hayvanlar aramak için göç ederler.

İnsanların tarımla uğraşmaya başlamaları toprağa yerleşmeyle başlar. Bu arada avcılık da yapılmaktadır. Av hayvanları ihtiyaçtan fazla yakalandığında, hayvanların fazlasını birkaç gün bekleterek yeme, evcil hayvanların yetişmesine olanak hazırlamıştır.

Artık insan yalnızca tabiatta bulduğunu yiyerek yaşayan bir varlık değil, bitki üreterek ve hayvan yetiştirerek yaşayan bir varlıktır. Bir başka deyişle; artık insan çevresini değiştirmeye ve kontrol altına almaya başlamıştır.

Meyve ve av hayvanlarının aranması, tarımın başlaması bazı hayvanların evcilleştirilmesi, insanın üretime yönelen ilk çalışmalarıdır ve bu çalışmalar yaşamak için üretim ilkesinin doğal sonuçlarıdır.

Daha sonraları bakırın, tuncun ve demirin bulunuşu insanlara yeni ufuklar açmıştır. Bu madenlerden yapılan çeşitli aletler her alanda üretimin artmasına olanak hazırlamıştır.

Dünya nüfusu hızla çoğalmış ve bütün gelişmelere rağmen, günümüzde açlık tehlikesi belirmiştir. Yetiştirilen ürünler dünya nüfusuna yetmemekte ve yetmesi için de dengeli bir dağıtım gerçekleşememektedir.

Dünyadaki açlık tehlikesini yenebilmek için yeni üretim olanakları aranmaktadır; henüz çok yeni olan sualtı tarımı da bu yeni olanaklardan biridir.

ÜRETİM İÇİN BİLGİ

Meyvelerin daha kolay nasıl toplanacağı, av hayvanlarının daha kolay nasıl yakalanacağı ve giderek tarımın nasıl yapılacağı, madenlerin nasıl işlenebileceği soruları, çeşitli bilgileri gerektirdi. İnsan ilk bilgileri kendi deney ve sınamaları sonunda öğrendi.

Hayvanları önce eliyle avlayan insan, sonra taştan balta-

lar, sonra bakır, tunç ve demirden mızrak gibi âletlerle avlanmaya başladı. Tarım âletleri de madenlerin işlenmesiyle gelişmeler gösterdi.

Daha sonra buhar makinasının keşfi ile yeni bir üretim alanı açıldı. Buhar makinası ısı enerjisinin mekanik enerjiye dönüşümüydü. Bu enerji dönüşümleri gelişti; kimyasal elektriğe, elektrik mekanik enerjiye mekanik enerji elektrik enerjisine dönüştürülür hale geldi. Bu buluşlar sanayileşmeye olanak hazırladı.

Bütün tarih boyunca izlediğimiz şudur ki, insanların bilgisi gittikçe gelişmiş ve her yeni bilgi bir üretim kapısı açmıştır. Bugün artık biliyoruz ki tabiattaki olayların oluş kurallarını bilmeden üretim yapmak mümkün değildir. Tarihi bu açıdan incelediğimizde şunu görürüz: Her yeni bilgi yeni bir üretim olanağı demektir ve üretimin ilk şartı bilgidir.

Yaşamak için üretim yapmak zorunda olan insanlar, üretim yapabilmek için yeterince bilgilenmek zorunda kalmışlar ve ancak bilgilendikleri ölçüde üretim yapabilmişlerdir.

İlk çağlarda çok ilkel deneylerle başlayan bu bilgilenme, günümüzdeki bilimlerin temelini oluşturmuştur. Şunu da belirtelim ki, bugün henüz bilmediğimiz, fakat insanların ihtiyaçlarını karşılayacak sayısız ürünlerin bulunup üretilmesi her geçen gün biraz daha hızlanmaktadır.

BİLGİ İÇİN EĞİTİM

Yeni doğan bir çocuğun kendinden önceki buluşları yeniden bulması söz konusu değildir. Yeni doğan çocuk, kendinden önceki bilgileri eski kuşaklardan öğrenmiş ve o bilgilere yeni bilgiler katma durumunda olmuştur.

İlk insanlar avcılık konusunda öğrendikleri bilgileri, edindikleri tecrübeleri çocuklarına öğretmeye başlamışlardır. İşte ilk eğitim diyebileceğimiz bu bilgi aktarımı tarih boyunca gelişerek devam etmiştir.

Yeni nesiller, çocukluk devrelerinde eski insanların avcılık, tarım ve maden işleme konularındaki bilgilerini öğrenmişlerdir. Bu bilgiler önceleri çocukla anneleri ve babaları tarafından öğretilmeye başlanmış, sonra bilgili kişilerden ders alma biçiminde gelişmiş ve nihayet bazı bilginlerin açtıkları okullarda öğrenim şeklinde devam etmiştir. (Eski Yunan'da olduğu gibi.)

Günümüzde çocuğunu ilkokuldan üniversiteye kadar okutmak isteyen insanlarla, bir dağ köyünde yaşayıp çocuğunu kendi olanakları ve bilgisi oranında avcı veya tarımcı yetiştirmek isteyen insanların amacı bir noktada ortaktır: Çocuğun dünyayı bilmesi ve bu bilgiyle geçimini sağlayıp daha rahat bir hayat sürebilmesi. Bu amacın sağlanması için şehirdeki insan, çocuğunu üniversiteye gönderir. Çünkü şehirli insan için eğitim, üniversite bitirmedir. Okuma yazması olmayan ve köyünde okul bulunmayan bir köylü ise çocuğuna çobanlığı, ilkel tarımın nasıl yapıldığını, karasabanı ve kağnıyı öğretecektir. Çünkü o köylü için eğitim bunlardır ve kendi kültürü ancak karasaban ve kağnıyı kapsamaktadır.

2

Bilgi Teorileri ve Bilgi Organı

BİLGİ TEORİLERİ

Yaşamak için üretim, üretim için bilgi ve bilgi için eğitim şeklindeki anlatımla, eğitimin insan hayatının ayrılmaz bir parçası olduğunu belirledikten sonra, konuyu daha derinlemesine inceleyebiliriz.

Eğitim konusunu en geniş anlamda inceleyebilmek için, önce bilginin ne olduğunu ortaya koymalıyız. Çünkü bilgiyi iyice kavramadan eğitimi, yani bilgilendirmeyi kavramak zor olacaktır.

İLK ÇAĞDAN GÜNÜMÜZE

İlk çağlardan günümüze kadar bilgi üzerinde tartışmalar sürmüştür. Hemen hemen bütün filozofların ilgilendiği en önemli konulardan biri bilgi teorileri olmuştur.

Bilgi teorileri diye; bilen ile bilinen arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalına diyoruz (Epistemologie-Gnoseologie).

Başka bir söyleyişle bilgi teorileri, insan ile nesne arasındaki ilişkileri araştırır ve ilk sorduğu soru şudur: «Düşüncelerimiz nasıl ve ne ölçüde dışımızda olana benzemektedir,»

Bütün filozofları bilgi teorilerine göre iki bölümde toplamak mümkündür:

1) Bilinemezciler (Agnostisizm).

Bilinemezcilere göre bilgi mümkün değildir. Bunlardan Protagoras (İ.Ö. 485 - 411) «İnsan her şeyin ölçüsüdür» der ve insanın bilgisinin ancak kendisine göre olabileceğini söyler.

Sokrat (İ. Ö. 468 - 400) «Bir şey biliyorum, hiç bir şey bilmediğimi» der. Arkesilaos (İ.Ö. 316 - 241) Sokrat'ın sözünü «hiç bir şey bilmediğimi de kesin olarak bilemiyorum» diye değiştirir.

Yine, «Kant idealizmi, Comte pozitivizmi, Spencer evrimciliği, Sartre ve Camus egzistansiyalizmi» de gerçeğin insana yabancı olduğu ve hiç bir zaman bilinemeyeceği kanısındadır. Örneğin Camus «Evren, insan için uyumsuzdur ve hiç bir zaman bilinemez» der.

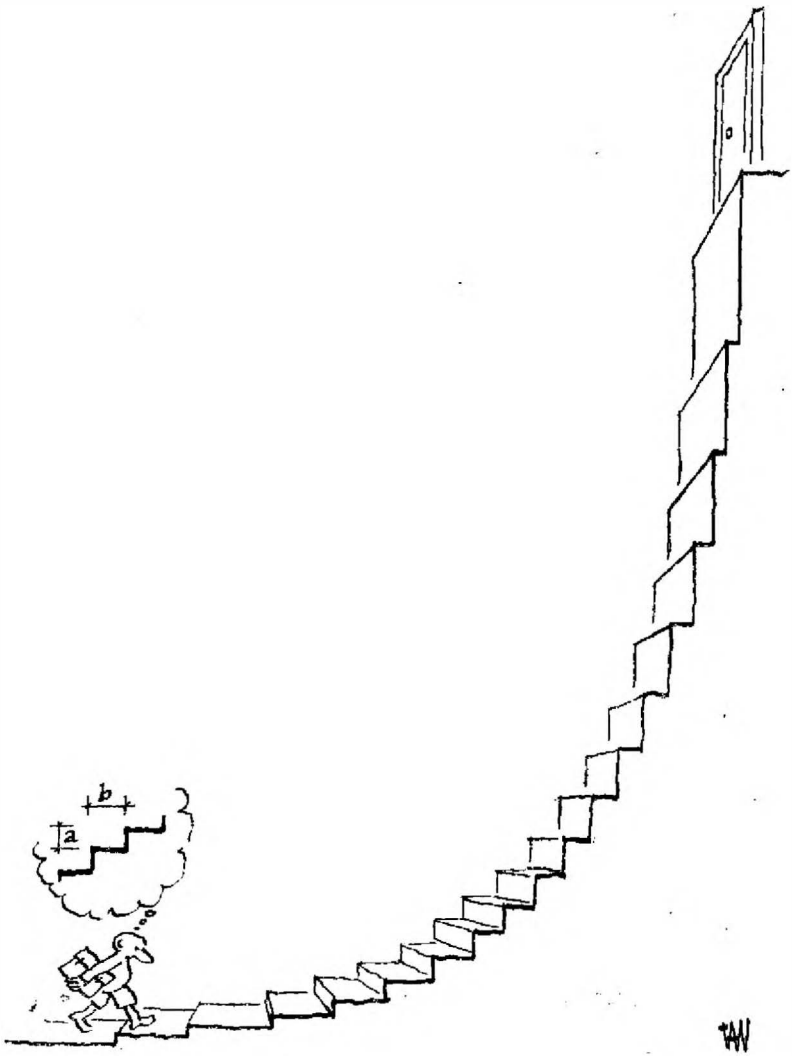
2) Bilinmezci olmayan filozoflar:

Dünyanın bilinebileceğini savunan bu filozoflar da, bilgiyi ruhta temellendirenler ve bilgiyi maddede temellendirenler olmak üzere iki bölüme ayrılırlar.

Bilgiyi ruhta temellendiren idealistler, dış varlığı tamamen insan bilincine indirgemekte ve maddeyi bilincin ürünü saymaktadırlar.

Materyalistler ise, bilgiyi madde temeline dayalı olarak açıklamaktadırlar. Kaba materyalistler, bilginin doğrudan doğruya madde olduğunu savunmakta ve bilgi ve maddeyi aynı saymaktadırlar. Örneğin Alman materyalisti Karl Vogt «Her şey maddedir. Öyleyse düşünce de maddedir» demektedir. Diyalektik materyalizmi savunanlar ise; bilginin salt madde olmadığını, ancak maddeden ayrı bir bilginin düşünülemeyeceğini savunmaktadır. Çağdaş bilgi teorisi bu görüş üzerine temellenmektedir. «Bilgi nesnel gerçeğin insan beynindeki yansımasıdır. Evren bilinebilir ve insan bilgisi sınırsızdır.»

Öte yandan bilginin kaynağı konusu da, filozoflar arasında tartışma konusu olmuştur. Bazı filozoflar «bilginin temelinde doğuştan beri gerçekler bulunduğunu ve bu gerçeklerin değiş-

«Düşüncelerimiz nasıl ve ne ölçüde dışımızda olana benzemektedir.»

mez olduklarını» savunmuşlardır. Descartes bu görüşü paylaşanlardandır.

Locke gibi ampiristler ise «bilginin temelinde doğuştan fikirler bulunmadığını her bilginin tecrübe ile başladığını öne sürmektedirler.» Locke, ana eseri olan «İnsan Anlığı Üzerine Deneme» adlı eserine, doğuştan idelere karşı polemikle başlar.

Ayrıca, bilgilerimizin akıldan geldiğini savunan filozoflarla, bilgilerimizin sezgilerimizden geldiğini savunan filozoflar da vardır.

Üzerinde durmamız gereken bir nokta daha var. İlk düşünürler bilgi sorununu tartışırken bilgi ve düşünmenin organından habersizdirler. Anatomistler beyni keşfettiklerinde zekânın yeri diye tanımladılar. Daha sonra Descartes beyindeki «kozalaksı bezi» (Glans Pinealis) ruhun yeri olarak gösterdi. Ruh ile beden (akıl ile madde) beynin yegâne çift olmayan organında buluşuyor olmalıydı. Descartes'dan sonra bilgi teorileri beyinle ilgili olarak gelişti.

Tarih boyunca insanları geniş ölçüde ve bir çok filozofun epey farklı olan bilgi teorilerini enine boyuna incelemek amacımız dışındadır. Burada eski düşünürlerin bilgi konusundaki görüşlerini (kısaca da olsa) şu nedenle inceledik: Dünyanın kavranması ve eğitimin bir bilgilendirme işi olarak müspet bir biçimde ele alınması için, bilgi sorununu iyice açmak zorunludur.

BEYİN

Tarih boyunca beyinden habersiz olarak tartışılan bilgi teorilerinden sonra, günümüzdeki bilgi anlayışına gelebilmek için, önce bilgi organı diyebileceğimiz beynin yapısını görelim.

Amacımız bir fizyoloji uzmanı olarak beynin yapısını incelemek değildir; düşünce ve bilincin sorumlusu ve kaynağı olan beynimizin çalışma yasalarını görerek; algılama, öğrenme, unutma, hatırlama, şartlanma, ipnotize olma ve benzeri konuların açıklanmasına yönelmektir. Bu sayede bilgilenmenin ve eğitimin ne olduğunu kavramak daha kolay olacaktır.

Fizyolojik olarak beyin incelendiğinde görülür ki: 70 — 100 milyar civarında sinir hücresi vardır, ve bu hücreler akson denilen sinir lifleriyle birbirine bağlıdır. Ayrıca her hücrenin dendrit denilen kısa dış uzantıları vardır.

Aşağı yukarı beynin orta kısmına rastlayan bölümdeki 10 — 15 milyar hücreye tıpta nöron ya da düşünce hücresi denir. Beyinde düşünce hücrelerini çevreleyen dıştaki hücreler vücudun öbür hücrelerine benzer bir yapıda yalnız yaşamı devam ettirici — kan, besin, oksijen getirip götürmek gibi — etkinliklerde bulunuyor. Ancak şunu belirtelim ki bu düşünce hücreleri diğer hücrelerden kesin sınırlarla ayrılmıyor. Birinin görevini diğeri yapabiliyor, veya beynin küçük bir bölgesi çıkarılsa, geri kalan hücreler çıkarılan hücrelerin görevini de üstlenebiliyor. Akıl, zekâ bilinç çalışmalarıyla ilgili olan düşünce hücreleri; doğuma üç ay kala oluşmaya başlıyor doğumdan altı ay sonra 10-15 milyara ulaşıyor. Dört yaşına dek bu hücrelerin yüzde 50'si çalışmaya başlıyor. Sekiz yaşında yüzde 80, onüç yaşında yüzde 92, onyedi yaşındaysa yüzde 100'ü çalışmaya başlıyor.

Altı aylıktan 35 yaşına kadar ne azalan ve ne de çoğalan bu düşünce hücrelerinin, 35 yaşından itibaren hergün 100.000 kadarı ölüyor.

17 yaşından sonra ise «insan için en önemli sorun, uyanmış beyin hücrelerini görev verip çalıştırarak uyanık tutmaktır. Yoksa bir daha uyanmamacasına uykuya varmaları işten bile değildir.»

Beyin hakkında bilgimiz, beynin neşrettiği elektriğin ölçülmesiyle gelişti. Beyin elektriği önce galvanometre ile ölçülmeye çalışıldı. Sonraları beynin değişik bölgelerine yaklaştırılan elektrodlar aracılığıyla alınan elektrik bir amplifikatör aracılığıyla yükseltilerek, bir ossilograf önünde dönen kâğıt şeride kaydedildi. Bu titreşim eğrilerine kısaca «EEG» deniliyor. Çizen aletin adı ise «Elektro — Encephalograph»tır.

Bugün tıpta kullanılmakta olan EEG'ler beyin hakkında oldukça iyi fikir veriyor. Bu titreşim eğrilerinin, genliğinden çok frekansları önemlidir. Frekansları açısından dört çeşide ayrılıyorlar:

A: 0.5 — 3.5 devir/sn; hayatın ilk senesi hakim olan ritm Uyku halinde, beyinde büyüme — üreme ve hasara uğrama hallerinde rastlanıyor.

B: 4 — 7 devir/sn; 2 — 5 yaşları arasında hakim olan ritm. Uyku, halinde, doyum ve doyumsuzluk hallerinde rastlanıyor.

C: 8 — 13 devir/sn; Erginlerde hâkim olan ritm. Kişilik ve görmeyle, bir başka deyişle, fikir biçimleri ve düşünen beyinde yaratılan görüntülerle ilgili olduğu sanılıyor.

D: 14 — 30 devir/sn; Erginlerde, gerilim ve anksiyete hallerinde rastlanıyor.

(Yavaş ritmler (A ve B) çocuklarda, beyninde organik hastalık veya hasar bulunan büyüklerde, epileptiklerde ve bazı bayılmalarda hakim duruma geliyorlar. Hızlı ritmler (C ve D) daha sonra gelişiyorlar.)

Kafatası içinde bulunan beyin, sinir lifleri aracılığıyla vücudun her yerine kadar uzanır. Özellikle duyu organlarımıza bol miktarda sinir lifleri gider. Sinir sisteminin ana dokusu sinir hücresidir ve bu hücre, aldığı bir sinir cereyanını, kendinden sonraki hücre veya organa «aksonlar» aracılığıyla iletir.

ANİMAL ELEKTRİK

Sinir iletisinin elektriksel bir olay olduğunu ilk defa «Hermann» adlı bir bilgin savundu ve bir teori öne sürdü. Daha sonra bu görüşün gerçekliği anlaşıldı ve sinir iletisini açıklayan teoriye «Akımcıklar Teorisi» denildi.

Animal elektrik, organizmada oluşan elektriktir. Elektrik darbelerinin sinir liflerindeki ortalama hızı saniyete 60 — 70 metre civarındadır. Esasında sinir lifleri, her bölgede aynı yapıda değildir. Bu nedenle sinir ileti hızı saniyede 6 metre ile 120 metre arasında değişir.

Bütün dış etkileri duyularımız aracılığı ile alan ve sinir lifleriyle beyinlerimize ileten animal elektriğin gerilimi mikrovolt mertebesindedir. Beyindeki bu elektrik, en ufak 5 mikrovolt (milyonda 5 volt) ile en büyük 50 mikrovolt değerleri arasında değişir. Ancak küçük çocukta 50 mikrovoltu aşabiliyor.

ELEKTRONİK BEYİN

Elektronik beyinin doğru adı: Elektronik Hesap Makinasıdır. Yani elektronik beyin, bir beyin değildir, ama beyne açılmış bir penceredir.

İnsan beynini inceleyerek daha mükemmel hesap makinaları yapmak söz konusu olduğu gibi, bu yeni hesap maki-

naları sayesinde de beynimizin işleyişini daha iyi öğrenmemiz mümkündür.

Beynimizdeki sinir hücrelerine karşılık, elektronik beyinde eleman veya çekirdek denilen, benzer yapıda olan 100.000 mertebesinde ünite vardır. Bu üniteler, sinir hücrelerinin aksonlarla bağlantısına benzer bir biçimde akım geçiren tellerle ilişkilidirler. Tellerden akım geçirmek suretiyle çekirdeklerin elektrik yükünü değiştirebiliriz.

Bizim günlük hesaplarımızda ondalık sistem kullanıldığı halde elektronik hesap makinalarında ikili (Binary) sistem kullanılır. Bu ise formel mantığın yapısına uygun olarak doğru veya yanlış ikilemini getirir.

Elektronik hesap makinaları, en zor hesapları çok kısa sürede yapabilmektedir. Bu makinalara satrancın kuralları öğretilince, satranç oynayabilmektedirler. Bugün pek mümkün olmayan fakat ilerde yapılamayacağını söyleyemeyeceğimiz hesap makinaları, tercüme yapabilecektir. Tercüme yapacak bu makinaya iki dilin lügatları verilebilir, her kelimenin diğer dildeki karşılıkları makinaya verilir ve cümle kalıpları ile dilbilgisi kuralları da aynı beyne verilirse tercüme yapılabilecektir. Ancak bugün için edebî tercüme yapan makina çok zordur.

Elektronik hesap makinasına verilecek bilgiler için; delikli kartlar, kâğıt şerit veya magnetik şerit kullanılır. Bütün bu veri elemanları, çekirdeklerin elektrik yüklerini eldeki bilgiye göre düzenlemek içindir. Yani, makinaya verilecek bilgiler önce belirli bir kodlamayla delikli kartlara kâğıt şeritlere veya magnetik şeritlere işlenir. Sonra bu şeritlerden makinaya nakledilir. Sonra verilen komuta göre makina bu bilgiler üzerinde istenilen işlemi yapar.

Elektronik hesap makinalarının bir beyin olmadığını, ancak beyne yaklaşma yolunda bir gelişme içinde olduğunu belirtmiştik. İşte bu gelişmelerden biri.

«Canterbury'de kent üniversitesi elektronik laboratuarında çalışan bir araştırmacılar ekibi, tıpkı bir sinir hücresi, bir nöron gibi fonksiyon gösteren bir mikrodevre yapmayı başardı. 2 mm çapında bir silikon parçacığına 300'den fazla devre elemanı yerleştirdiler. Bu mikrodevreleri 80 elementli küçük bir elektronik beyinde kullandıkları vakit elde ettikleri sonuçlar öyle şaşırtıcı oldu ki, Bilim Araştırmaları Konseyi 100 adet böyle

mikrodevrenin kullanılabileceği daha büyük bir elektronik beyin projesini destekledi. Bu makinenin 1971'de faaliyete geçmesi beklenmektedir.»

Bu mikrodevrelerle yapılan küçük eletkronik beynin hafıza kapasitesi tek yönlü olmayıp, canlı beyni gibi çok yönlüdür. Bu yüzden hızı fevkalâde yüksek olup bir CDC 6600 elektronik beynin 16 saatte yapacağı işi 1 - 2 saniyede yapabilmektedir.

Öte yandan bu makina, görerek öğrenmekte ve bir öğrendiğini tekrar gördüğünde tanıyabilmektedir. Bu özelliği ile bu makinaya, insan beyni gibi öğrenmeye yönelik ilk elektronik beyin gözüyle bakılmaktadır.

Ne var ki bütün gelişmelere rağmen bu makinalar henüz kendine öğretileni bilebiliyor. Bulucu ve yeni sentezlere varıcı olamıyor. İnsan beyniyle en önemli farkı bu noktada beliriyor.

BİLGİ NEDİR?

Beyin ve elektronik beyin hesap makinalarının yapısını kısaca gördükten sonra, bilgi problemlerine daha yakından bakabiliriz. Özellikle elektronik hesap makinalarının yapısı, insan beyninin kavranmasında işimize yarayacaktır.

Bugünkü bilgilerimize göre; bilgi, nesnel gerçeğin insan beyninde yansımasıdır. Bu yansıma, algılarımızdan sinir lifleriyle beynimize gelen elektrik yükünün değişimiyle gerçekleşir. Yeni bir bilgi alımı demek, beyin hücrelerinin yeni bir bağlantı biçimi kazanması, yani birbirlerine göre olan elektrik yüklerinin değişmesi sonucunda yeni bir kimyasal durum kazanmasıdır..

Örneğin, konuştuğumuz bir kişinin sesini algılamamız demek; o kişinin sesi kulağımıza geliyor, kulak zarımız titreşiyor, bu titreşim kulağımıza bağlı sinir lifleriyle beynimize iletiyor, beyin hücrelerimizin elektrik yükü değişiyor, yani beyin hücrelerimiz birbirlerine göre yeni bir bağlantı konumu alıyorlar ve biz böylece karşımızdaki kişinin sesini algılamış oluyoruz demektir.

Bilgi insanın en geniş anlamda çevresinin bir ürünüdür. İnsanın bütün dış çevresinden duyuları aracılığıyla aldığı bilgiler, gerçekte duyuların beyne ilettiği elektrik yükünün beyinde yaptığı hücrelerarası bir bağlantıdır. (Permutation)

Kısaca her bilgi, beyin hücreleri arasında özel bir bağlantı biçimi, özel bir konum oluşturan bir nesnel gerçeğin beynimizde yansımasıdır. Diğer bir deyişle beynimizdeki her değişik hücre bağlantısı (permutation), başka bir bilgiye karşılık olmaktadır.

Hemen belirtelim ki; hücrelerarası bağlantı biçimi denilince, hücrelerin sıralanışı değil, hücrelerin elektrik yüklerinin ve kimyasal özelliklerinin özel bir konumu anlaşılmalıdır. Hücrelerin yapılarında ne gibi bir değişim olduğunu, algılama konusunda göreceğiz. Şimdilik şunu koyalım, beyin hücreleri arasındaki bağlantının sınırı yoktur. Bu ise beynin öğrenebileceği bilgilerin sınırsız sayıda olabileceğini gösterir. Burada ayrı ayrı sayamayacağız ama iki beyin hücresinin karşılıklı olarak yedi tür bağlantısı oluyor.

W. Grey Walter'in «Yaşayan Beyin» kitabında beyin hücrelerinin yapabileceği bağlantı sayısı için şu formül öne sürülüyor:

$M = 2^{(n^2-n)}$

M = Yapılabilecek bağlantı sayısı

n = Beyindeki hücre sayısı (70-100 milyar)

İnsan beyninin bağlantı gücü bu kadar yüksek olduğu için, yapılan elektronik beyinlerin beyne yaklaşmasına daha çok zaman olmalı.

Şimdi de bilginin ne olduğunu daha iyi kavramak için yukarki esaslara göre şunları görelim: Algılama, unutma, hatırlama, şartlanma.

ALGILAMA NEDİR?

Algılama, duyularımız aracılığıyla gelen dış etkilerin beynimizde değerlendirilmesidir.

Algılama bir elektriksel olay olarak duyu organlarımıza bağlı sinir lifleri ile beynimize gelen elektrik yüklerinin beynimizde yarattığı yeni durum, yani yeni bir bağlantı biçimidir.

Düşünme organının beyin olduğu ve özellikle «EEG»ler ile beyindeki elektrik ölçülmeye başlandıktan sonra, algılamanın nasıl olduğu üzerine şu görüşler öne sürüldü:

1) Algılama anında beyne gelen sinyalin, beyin hücrelerinin yüklerini değiştirdiği ve bu değişik bağlantının devam ettiği öne sürüldü.

2) Beyne gelen sinyalin, beyinde fiziksel bir değişiklik yaptığı bazı hücrelerin dendritlerinin uzadığı ve bu değişimin algılama demek olduğu öne sürüldü.

3) Beyne gelen bir etkinin, beyinde kimyasal bir değişim yaptığı ve bu değişimin algılama demek olduğu öne sürüldü.

Son yapılan bilimsel araştırmalara göre ise, algılama elektriksel bir olay olduğu halde, saklama yani akılda tutma kimyasal bir biçimde gerçekleşmektedir. Bu kimyasal değişimler amino asitler aracılığıyle olmaktadır.

Ayrıca beyinde de var olan «nükleik asit» adlı karışık kimyevî maddeler de (ki bunlar DNA = deoksiribonükleik asit ve RNA = ribonükleik asittir) değişme durumundadır.

Elektronik hesap makinalarında algılama yalnızca bilgi verme biçiminde elektrikle olmaktadır.

Öte yandan algılamayı fotoğraf tabına benzetebiliriz. Şöyle ki; agrandizörden gelen ışınlar, ışığa hassas olan fotoğraf kartına etkirler, sonra bu kart bir kimyasal eriyikte banyo edilir. Böylece kart kendine verilen ışığa göre fotoğrafı yansıtmış olur. Yani fotoğraf kartı, kendine gelen etkiyi almış olur.

Ancak hemen şunu belirtelim ki, beynin sinirlerden gelen etkiyi bir bilgi olarak algılaması, yalnızca bir fotoğraf basımı olayı değildir. Fotoğraf kartı yalnızca bir etkiyi aldığı halde, beyin birçok bilgiyi üst üste almaktadır. Öte yandan beynin bir yeni bilgiyi algılayarak öğrenmesi bu yeni algının eski bilgilerle bağlantısının kurulması demektir. Başka bir deyişle beynin algılaması yani beyinde yeni bilgiye karşılık bir hücre bağlantısı kurulması, eski bilgilerin yani eski bağlantıların üzerine olmaktadır. Bu anlamda algılama yeni etkinin eski bilgilerle bağlantısının kurulmasıdır.

Yeni algının eski bilgilerle yeter bağı kurulmuş ise, insan yeni bir bilgi öğrenmiş demektir. Yeterince bağlar kurulmamış ise unutma olur.

UNUTMA VE HATIRLAMA

Elektronik hesap makinasının algılaması, hafızaya bilgi vermek yani kodlandırılmış kart veya şeritlere göre (1) veya (0) elektriğiyle yüklenmesidir. Elektronik hesap makinasının unutması ise verilen bilgilerin silinmesi olabilir.

İnsan beyninde bir bilginin unutulması, o bilgiye karşılık olan hücre bağlantısının ya tamamen dağılması veya kısmen dağılmış olmasıdır.

Unutmayı da fotoğraf örneğinde anlatmak gerekirse; ya karta etkiyen ışık az geldiğinden ya da yeterince banyo edilmemesinden dolayı kartın üzerindeki fotoğrafın silinmesine kartın unutması diyebiliriz.

İnsan beyni unuttuğu bir olayı sonra yeniden hatırlayabilir. Bu yeniden hatırlama o bilgiye karşılık olan hücre bağlantısının başka bağlantılarla çözülmesi (unutma) sonra başka bağlantıların zayıflamasıyla eski bağlantının yeniden ortaya çıkması (hatırlama) olarak açıklanabilir.

Esasen beyindeki bir bilginin hatırlanması, o bilgiye karşılık olan hücre bağlantısına yeni bir elektrik akımı gönderilerek kimyasal bir biçimde saklanan bu hücre bağlantısının yeniden uyarılmasıdır.

Bir bilgiyi unutmamak veya gereğinde hemen hatırlamak için o bilginin yeterince algılanması ve beyinde o bilgiye karşılık olan bağlantının yeterince sağlam olması gerekir. İnsan bir şiiri ezberlemek için tekrar tekrar okur. Bu tekrar tekrar algılama demektir. Öte yandan insan unutmamak istediği bir bilgiye önem verir, üzerinde düşünür, bütün dikkatini o bilgi üzerinde toplar, bütün bunlar o bilginin eski bilglerle olan sağlam bağlarını kurmak içindir.

ŞARTLANMA

Bazı insanların bir fikre şartlanıp kaldıklarını ve o sabit fikre karşı hiç bir görüşü hoş görüyle karşılamadıklarını görüyoruz. İnsan beyninin herhangi bir fikre saplanması, o fikre, o bilgiye ait hücre bağlantılarının kolay kolay değişmeyecek biçimde kenetlenmiş olması halidir.

Şartlanmış bir insanın beyni, kolay kolay yeni bilgileri almaz. Çünkü algılama demek, eski bağlantıların üzerine yeni hücre bağlantıları kurmak demekti. Yani algılama için eski bağlantıların az da olsa değişmesi gerekir, halbuki şartlanmış bir insanın eski bilgisine karşılık olan hücre bağlantısı yeni etkilere kapalıdır.

Şartlanma olması için, aynı etkinin ya tekrar tekrar beyne iletilmesi ya da çok etken bir biçimde bir defa iletilmesi ve

o sabit fikre aykırı olabilecek diğer bilgilerin reddini sağlayacak yan bilgilerle tamamlanmış olması gerekir. İşte bu halde şartlanma olmuş, yani kişinin beyni diğer etkilere kapalı, donuk bir yapı almıştır.

Öte yandan şartlanma, bir çeşit öğrenme yoludur. Bir etkiyi izleyen ikinci bir etkinin birinciyle çakışık olarak tekrar tekrar beyne iletilmesi birinci etkinin peşinden mutlaka ikinci etkinin geleceği şartlanmasını doğurur.

İvan Pavlovun yaptığı deneyler, iki etkinin peş peşe beyine iletilmesi halinde ikinci etkinin, birinci etkiye olan tepkiyi uyandırmak üzere beyni şartladığını ortaya koymuştur. Bu olay birbirine bağlı olarak verilen iki bilginin de beyinde saklanmış olduğunu kanıtlar. Ne var ki, Pavlov'un hayvanlar üzerinde bulduğu şartlı refleksler, bir öğrenme olayının varlığını ortaya koymasına rağmen öğrenmenin nasıl olduğunu aramaya dönük değildi.

BEYİNE EL ATILDI

Beyin sayesinde, elektronik beyin, elektronik beyin sayesinde beyin hakkındaki bilgimiz hızla ilerliyor. Bu ilerleyiş çok değişik alanlarda yeni ufuklar açıyor.

«Yale Üniversitesi tıbbî araştırma laboratuvarı tarihte ilk defa bir maymun beyninin faaliyetini, bir elektronik beyin — kompüter — ile kontrol altına almıştır.»

Bu iş için maymun beyninin çeşitli bölgelerine elektrodlar yaklaştırarak, o bölgelerin elektrik yükleri ve «EEG» leri tespit edilmiş ve sonra bu elektrik yükleri ile «EEG» ler, elektrodların bağlı olduğu kompüter ile istenilen biçimde değiştirildiğinde (yani EEG analizinde ortaya çıkan akımların istenilen frenkansa dönüşmesi için gerekli etki verildiğinde) maymunun hareketlerinin değiştiği görülmüştür.

DELİLİK

Öte yandan deli dediğimiz sinir hastaları veya saralı dediğimiz hastaların durumu da bilinemez olmaktan çıkıyor. Hemen söyleyelim ki her iki hastalık da beyin ve sinir sistemiyle, özellikle beyindeki elektrik yüklerinin denge durumlarıyla ilgilidir. Daha doğru bir deyişle beyin konusunda gördüğümüz ritimlerle ilgilidir.

BEŞ DAKİKADA YÜKSEK ÖĞRENİM

Bugün için hayal. Ama yarın için beş dakikada yüksek öğrenim yapılamayacağını söylemek bilimlere inanmamak olur.

İnsan beynine, sinir lifleri ve hücrelerden ibaret bir elektrik devresi gözüyle bakar ve beynin her hücresinin özelliğini ve elektrik yükünü tespit edebilirsek; beyinde değişiklik yapabiliriz demektir. Başka bir söyleyişle, animal elektrikle çalıştığını kesin olarak bildiğimiz beynin, elektronik analizini yapabilirsek, beyinde istediğimiz değişikliği yapma olanağına de kavuşuruz.

Yale Üniversitesinde yapılan son deneyler beynin elektronik analizine doğru yöneldi. Ve maymunun bilgi ve davranışlarını değiştirmeye başladı.

Bilginin, nesnel gerçeğin beynimizdeki yansıması olduğunu ve bu yansımanın da bir hücre bağlantısı biçiminde (Permutation) olduğunu görmüştük. Eğer biz beynin elektronik analizini yapabilirsek; beyinde her biri bir başka bilginin yansıması olan hücre bağlantılarını da istediğimiz gibi değiştirebiliriz demektir. Bu değiştirme olanağı ise, insana istediğimiz bilgilerin verilmesi istemediğimiz bilgilerin beyinden silinmesine kapı açacak demektir. Bu iş için en az şu üç detayı bilmemiz ve birbirine göre düzenlememiz gerekir.

1) Beyin hücre bağlantılarının «kodlarının» anlamı,
2) Beyinin her hücresinin yeni etkiyi nasıl karşılayacağı
3) Beyinde istenen sentezi oluşturacak olan etki.

Bir elektronik beyinle bütünlenen insan beynine yüksek öğrenime kadar öğrendiği bilgileri beş dakika veya daha kısa sürede vermek mümkün olabilir. Bu görüş bugün, için hayaldir. Ne var ki, İsa'nın doğduğu yıllarda radyo hayal bile edilemiyordu. Öte yandan bu görüşün, bugün için hayal oluşu; görüşün saçmalığından değil, beynin yapısı hakkındaki bilgilerimizin azlığındandır.

3

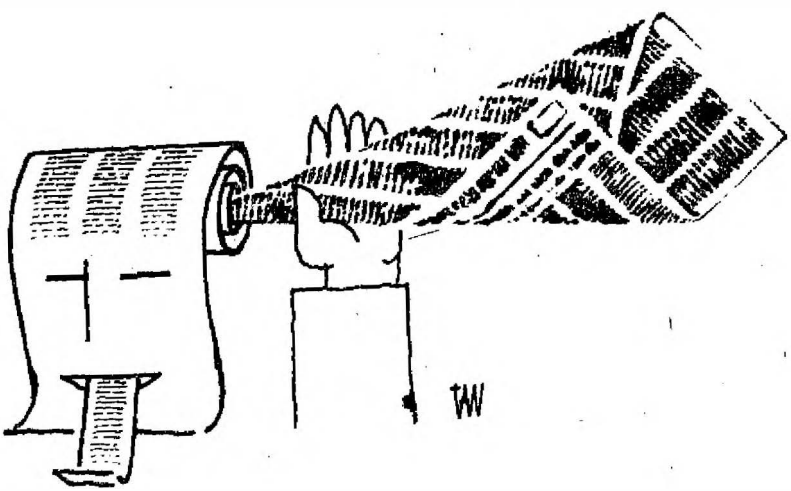
Bilgi - Bilgilendirme

İNSANIN BİLGİSİ

İnsanın bilgisi, geniş anlamda çevresinin veya ortamının bir ürünüdür. Ancak bu sözden, insan yalnızca gördüğü ve algıladığı şeyleri bilebilir, yeni hiç bir şey yaratamaz anlaşılmamalıdır. İnsan bilgilerini geliştirebilir, yeni buluşlara varabilir, ancak bu gelişme ve buluşlar eski bilgilerinden tamamen kopuk olamaz.

İnsanın bilgisi, dünyamızın yapısı ve dünyamızdaki olayların oluş kurallarıyla sınırlanmıştır. Evren içinde dünyamızın ne kadar küçük bir noktacık olduğunu düşünmek; evren içindeki insanın bilgisinin henüz ne kadar sınırlı olduğu hakkında iyi bir fikir verir. İnsanın bilgisi, içinde yaşadığı ortamın insana yaptığı etkilerle sıkı sıkıya bağlıdır. O kadar bağlıdır ki; bir insanın bilgisini insanın içinde yaşadığı ortamdan ayrı olarak düşünürsek doğru bir değerlendirme yapamayız.

İnsanın bilgisi yalnızca bir bilgilenme değil, aynı zamanda bilgilendirilmedir de. Yani insan yalnızca kendi istediklerini

Bilgi - bilgilendirme.

öğrenemez insana çevresi istemediği bilgileri de öğretir ve insanın toplam bilgisi bu iki bilginin birleşimidir. Toplumun bilgilenmesinde de durum aynıdır. Toplumdaki insanların beyinlerine ulaşan etkiler, toplumun bilgilenmesinde başlıca rolü oynar. Bu bakımdan toplum bilgilenmesinde en önemli etken kitle haberleşme araçlarıdır.

BİLGİ BİLGİLENDİRME

Eğitim denilince insana gerekli olan bilgilerin verilmesi, insanın o alanda bilgilendirilmesi anlaşılır. İşte bu bilgilendirme işinde; radyo, gazete, kitap, televizyon ve benzeri araçlar kullanılmaktadır. Toplumun bilgisini oluşturan gazete, kitap dergi, radyo, televizyon gibi araçlara sinema, tiyatro benzeri gösteri sanatları ve eğitim kurumlarını da katmak mümkündür. Bu nedenle eğitim denilince yalnızca eğitim kurumlarında yapılan eğitimi değil; insana etkiyen bütün bilgilendirme işlerini de anlamalıyız.

Toplum eğitiminde kitle haberleşme araçları son derece önemlidir ve bu araçların üzerinde söz sahibi olanlar istedikleri bilgiyi topluma verebilir, istediğini vermeyebilirler. Böylece toplumun yanıltılması, aldatılması şartlanması bile mümkün olabilir.

İnsanın çevresinin ve kitle haberleşme araçlarının insan bilgisi üzerindeki etkisini anlamak için şunu düşünelim: Ankara'da bir ana beşiz doğursun.

Bu beş çocuğu dünya üzerine dağıtalım. Birincisi Kuzey Kutbuna Eskimoların arasına, ikincisi Londra'ya varlıklı bir ailenin yanına, üçüncüsü Afrika'da yamyamların yanına, dördüncüsü İstanbul'a nihayet beşincisini de Hakkâri'nin bir köyüne gönderelim. Kabul edelim ki, çocukların beşi de ölmeyecek ve yaşayacaktır ve biz bu beş kardeşi yirmi yıl sonra Ankara'da bir araya toplayalım. Bu gençlerin bilgilerinin ne ölçüde aynı veya benzer olduğunu düşünebilirsiniz. Her genç, kendi çocukluğundaki algılarına dayanan çok farklı bilgilere ve çok farklı davranışlara sahip olacaktır. Bu farklılıklar arasında din, dil ırk, milliyet farkları da bulunacaktır.

Bu örnek aracılığıyla insanların farklı bilgilerinin, farklı ortamlara dayandığını söyleyebiliriz.

4

Eğitimin Amacı : Üretim

Buraya kadar eğitimi bir bilgilendirme çalışması olarak ele alıp incelemiş olduk. Bunun için de bilginin ne olduğundan başlayıp, nasıl bilgilenildiğine kadar bilgi sorunlarına kısa bir göz attık. Günümüzde ise eğitim denilince genel olarak bilgilendirmeyi değil de özellikle okul gibi öğretim kurumlarında yapılan bilgilendirmeyi anlıyoruz.

Eğitimin amacını tek kelimeyle söylemek gerekirse; bu amacın genel anlamda üretim olduğunu söyliyebiliriz. Evet, **eğitim üretim içindir.**

Tarihin ilk çağlarından itibaren durumu incelersek eğitimden beklenen sonucun bir şey üretmek olduğunu görürüz. Eğitimin amacı üretim dendiğinde, bu üretim sözcüğünden yalnızca bir nesnenin, bir ürünün sayıca çoğaltımı anlaşılmamalıdır.

Eğitim üretim içindir, ama eğitim yaratım içindir de. Yeni bir anlayış, yeni bir yapı, yeni bir düzen, yeni bir metod oluşturmayı da bir çeşit üretim sayıyoruz ve işte bu anlamda; eğitim üretim içindir, eğitim yaratım içindir diyoruz.

«Eğitim Üretim İçindir.»

Öte yandan şunu belirtelim ki çok açık bir gerçek olmasına rağmen; «eğitim üretim içindir» ilkesi Türkiyemizde henüz ifade bile edilmemiştir. Gerçekte ise; tarih incelendiğinde açıkça görülür ki doğru eğitim daima üretime dönük olmuştur.

İlk insanlar, avcılık konusunda edindikleri bilgileri çocuklarına öğretmeye başladığı anda; bu ilkel eğitim, av hayvanı yakalanması için, yani bir ürün eldesi içindi. Tarımın başlamasından sonrası için de aynı şey; kişi çocuğuna tarım yapmayı, yani tarım ürünü elde etmeyi öğretiyordu.

Kısaca anlatmak gerekirse ilk çağlardan bu yana insan daima, bildiği bir ürünün eldesini çocuğuna öğretmiştir. Felsefe ve mantık alanında yapılan öğretimlerde de amaç, daha doğru bir yargının eldesine yöneliktir. Daha sonraları insanların yeni kuşaklara madenlerin nasıl işleneceğini öğretmeleri, çeşitli aletler üretimine yönelik eğitimlerdir. Günümüzde meslek öğrenimi denilen eğitim de aynı şekilde; bir ürün ya da bir faydanın eldesine yönelmiştir.

Türkiye'de ise; «eğitim üretim içindir» ilkesi ne kabul edilmiş, ne de ifade edilmiştir. Eğitim, ama ne için eğitim? Bu soruya cevap vermeye yönelen eğitimcilerimiz; «memleket kalkınması», «adam yetiştirme» gibi büyük fakat ne anlama geldiği belirsiz olan sözlerle ortaya çıkmışlardır. Gerçekte ise, bir eğitimcinin ilk bilmesi gereken şey ne için eğitim yapılacağıdır. Bu sorunun tek doğru karşılığı ise üretim için eğitim ilkesidir.

5

Türkiye'de Eğitimin Temel Hatası

EĞİTİMİMİZİN TEMEL HATASI

Türkiye'deki eğitimin aksaklıkları üstüne çok şey söylendi. Eğitim düzenimiz birçok yönden eleştirildi, birçok kusurlar dile getirildi. Çünkü; ne yönden bakılırsa bakılsın eğitimimizin elle tutulur bir yanı bulunamıyor.

Birçoklarının yaptığı gibi, eğitim düzenimizin tek tek hatalarını saymayı bir kenara bırakır da temeldeki hatanın ne olduğunu düşünürsek, şunu görürüz: Türkiye'deki eğitimin **temel hatası: Türkiye koşullarına göre üretime dönük olmamaktır.**

Türkiye'nin olanaklarına göre, Türkiye için üretime dönük olmayan bir eğitim düzeni kuramamışız. Çektiğimiz bütün acıların temelinde, üretime dönük olmayan bir eğitim düzeninin izleri vardır.

Türkiye'de eğitim düzeni gençlere ansiklopedik bilgiler verir. Soyut bir bilimsellik içindedir. Gerek ansiklopedik bilgiler gerekse soyut olarak okutulan bilimler üretime yönelik değildir. «Genel Kültür» edebiyatı altında gençlere öğretilen bilgi-

lerden yüzde onu bile, okul sonrası hayata atılan gençlerin işine yaramamaktadır. İşte bu nedenle diyoruz ki, eğitimimizin temel hatası Türkiye koşullarına göre üretime dönük olmamaktır

Öte yandan şunu belirtelim: Üretime dönük eğitim ilkesindeki üretim sözünden ne anlamalıyız? Üretim, üretmiş olmak için yapılmaz. Üretim doğrudan doğruya halkın ihtiyaç duyduğu, tüm toplumun işine yarayacak ürünlerin üretilmesidir.

ÜÇ YANLIŞ ÜRÜN

Eğitimden beklediğimiz, ihtiyaç maddelerinin çoğaltılması ve yeni değerlerin yaratılmasıdır. Halbuki Türkiye'deki eğitim başlıca üç yanlış ürün verir:

1) Sokağa; işsiz
2) Memuriyete; aybaşı beklemeye
3) Yurt dışına; işe.

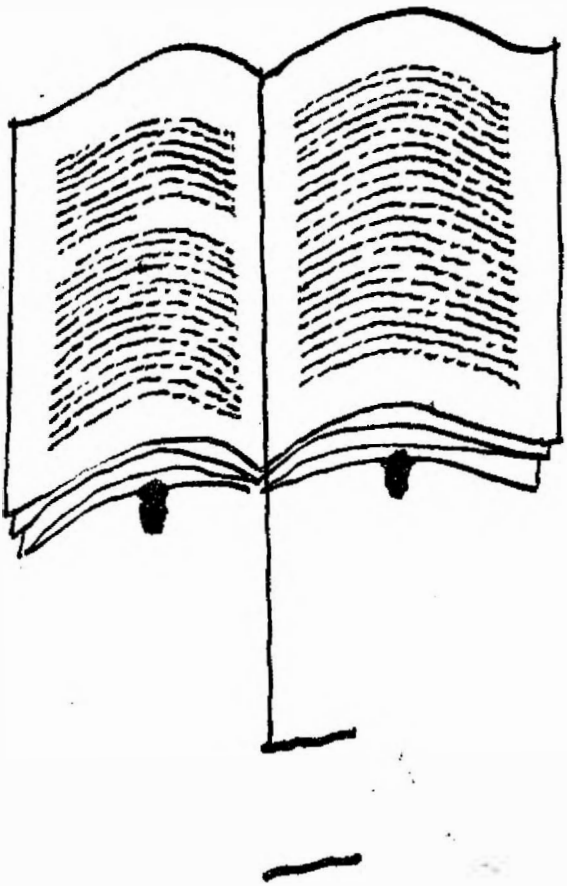
Eğitimini tamamlamış bir kişi için ilk tehlike işsiz kalma tehlikesidir. Daha değişik bir söyleyişle; hiç bir üretim yapma olanağı bulamamaktır.

Bir devlet dairesinde veya özel bir iş yerinde aylıklı olarak çalışmak oldukça rağbet görüyor. Öte yandan bu kaçınılmazdır da. Ne var ki, bu tür çalışma, herhangi bir nesneyi, herhangi bir fonksiyonu ya da yeni bir değeri üretmeye yönelik olmaktan çok, hergün paydos saatini, her ay maaş almayı bekleyen insanlar yaratmaktadır.

Özellikle doktorlar, mühendisler ve teknikerler yurt dışına çalışmaya yurt dışında üretim yapmaya giderler. Bu üretim ise; Türkiye için değildir. Açıkca görüldüğü gibi ilk iki alan üretime dönük değildir. Yani gerek işsiz bir insan, gerekse aybaşı bekleyen memur, yeterince üretken değildir. Yurt dışına çalışmaya gidenler ise; üretim yapmaktadır ama bu üretim Türkiye için değildir. Öyleyse bu üç yanlış ürün yetiştirmenin de hatası: Türkiye olanaklarına göre üretime dönük olmama temel hatası ile aynıdır.

BEYİN İHRACI

Yurt dışına çalışmaya gidişte temel neden, Türkiye'de iş bulamamak olarak ortaya çıkar. Çünkü insan tüm bilgilerini kullanarak üretim yapmak ve bu üretime karşılık yeter gelir

«Türkiye'de eğitim düzeni gençlere ansiklopedik bilgiler verir.»

sağlamak ister. Öte yandan yurt dışından yapılan çağrı, iş ve yeter geliri garanti etmektedir.

Geri ülkelerin en önemli sorunlarından biri yetiştirdiği değerlerin yurt dışına gitmesidir. 1968 yılında Türkiye'nin:

2243 Doktoru

975 Mühendisi , ve

245 Bilim adamı yurt dışında çalışıyordu.

«Diğer yandan yapılan bir ankete göre 7396 doktordan 1596'sı da dışarıya gitmeyi planlamaktadır». Dışarıda bulunan 245 bilim adamından 151'i bulundukları ülkenin uyruğuna geçmiş bulunmaktadır. Bu insanların yetiştirilmesinde yapılan yatırımlar, Türkiye zararına kaydedildiği gibi tam verimli olacakları zaman Türkiye'ye en azından ticarî rakip olan ülkelerde çalışmaları, yabancı ülkeyi ilerletirken Türkiye'yi daha da geriletmiş oluyor.

Beyin göçü konusu yalnız Türkiye için söz konusu değil, 16 şubat 1969 günlü 16 sayılı cep dergisinde Ronald Schiller imzalı yazıda şu rakamları görüyoruz:

«Yalnız 1963 yılında İngiliz uyruğunu taşıyan 5900 profesör, 4400 hemşire, 4200 mühendis, 1200 doktor — yani o yıl yüksek öğrenim diploması alanların yüzde kırkı — vatanlarından ayrılıp başka yerlere gittiler. Fakat aynı yıl İngilizler geri kalmış ülkelerden 3300 profesör, 1600 mühendis, 1300 hemşire, 300 doktor sağladılar. Şurasına dikkati çekmek gerekir; bugün İngiliz sağlık örgütlerinde görevli bulunanların yüzde kırkını Pakistan, Hindistan, ve Antiller gibi ülkelerden gelen uzmanlar teşkil etmektedir... Bahtsız Vietnam'da çok yararları dokunacak yüksek öğrenimli 3500 Güney Vietnamlı Fransa'da çalışmaktadır... Kanada'ya gelince 1964'de 920 mühendisini Amerika'ya kaptırmış, fakat aynı yıl yabancı ülkelerden, özellikle İsveç ve Arjantin'den 2.00 mühendis getirtmiştir.

Sonrası açıktır ki, Amerika tek başına yabancı uzmanları [illegible] toplayan bir ülkedir. Tıp alanı buna en iyi örnektir. Amerikan hastanelerinin her yıl 5.500 doktora ihtiyacı vardır, bu [illegible] doktorları da yabancı ülkelerin fakülteleri sağlıyor. Bu [illegible] Amerika'da hastanelerde veya dışarıda çalışan doktorların [illegible] yirmisekizi yabancıdır. Amerikalı Senatör W. F. [illegible] bu konuda şunları söylüyor, «işin gerçeği şu; dünyanın en [illegible] ülkeleri, dünyanın en zengin ülkesinin yardımcısıdır.»

Her yıl yüz yabancı genç Amerikan üniversitelerine öğrenim görmeye geliyor. Sözde bunlar kendi yurtlarına dönerek görev alacaklardır. Fakat tahmin edildiğine göre Asyalı öğrencilerin yüzde doksanı, Orta Doğulu, Yunanlı ve Mısırlı öğrencilerin yüzde ellisi, Afrika ve Lâtin Amerika'dan gelen öğrencilerin önemli bir bölümü anayurtlarına hiç bir zaman dönmüyor, Amerika'ya yerleşiyor. Yabancı ırk ve milliyetten göçmenlere karşı konmuş önleyici kayıtların 1965'de kaldırılması ve uzman kişilere tanınan kolaylıklar, bu göç akınını hızlandırdı.»

Türkiye Bilimsel Araştırma Kurumunun ve benzeri kuruluşların sağladığı burslar ilim adamı yetiştirmeye yönelik. Halbuki bu kanalla yetişen insanların Türkiye'de çalışacakları hiç bir iş alanı yok gibidir. Atom teorileri üzerine doktora yapan bir insanı düşününüz. Türkiye'de hiç bir deney yapma olanağında değildir. Gerek deney masrafları gerekse ilgili tesisler bu çalışmaya imkân vermez. Bu kişilerin öğrendiğini uygulamak veya öğrendikleri ile yeni değerler yaratabilmek için olanakları elverişli olan dış ülkelere gitmeleri kaçınılmazdır.

Fazla bilgiye hayır mı diyoruz? Evet, fazla bilgiye hayır. Eğer bu fazla bilgi Türkiye'ye hiç yarar sağlamayacak, Türkiye'de yeni bir üretime elvermeyecek ve tersine olarak yetişme masrafları Türkiye'ce sağlanan bu kişiler dış ülkelere fayda sağlayacaksa; Türkiye için fazla bilgiye hayır demeliyiz. Çünkü ilkemiz; Türkiye olanaklarına göre, Türkiye için üretime dönük bir eğitim olmalıdır.

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumundan gerçekte büyük yararlar beklemekte haklıyız. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta; bu kurumun çalışmaları Türkiye'de Türkiye için üretimi gerçekleştirmelidir. Bu sağlanmazsa Türkiye'nin kıymetli beyinlerini ihraç merkezi haline gelebilir.

ÖĞRENİM KURUMLARIMIZ

Şimdi de; Türkiye koşullarına göre Türkiye için üretime dönük eğitim ilkesi açısından eğitim kurumlarımıza bakalım.

İlk öğrenimden beklediğimizi: Okuma yazma öğretmek, sosyal hayatımız ve genel dünya hakkında bilgi vermek diye özetlersek; üretime dönüklük açısından söyleyecek çok sözü-

müz yoktur. Ancak ilkokuldaki bilgilerin çocuğu ne ölçüde üretime dönük bir eğitim için hazırladığı tartışılabilir.

Orta öğrenimde durum çok farklıdır. Bizdeki orta öğrenimin neden yapıldığı bile belli değildir. Lise mezunu olan bir genç 1970 Türkiye'sinde ne yapar? Bu gençler neden liseden mezun edilmiştir? Bu sorunun cevabı: «Genel kültür seviyesinin artması için» ise; şunu soralım. Ne kültürü, hangi işe yayaracak olan kültür?

Öte yandan bu soruya «üniversiteye eleman hazırlıyoruz» cevabı da verilemez. Çünkü liseden mezun olanların çok az bir kısmı üniversiteye alınmakta, geri kalan lise mezunları sokağa atılmaktadır. Bu açıkta kalan lise mezunlarının ellerinden hiç bir iş gelmez. 11 yıllık eğitim boyunca hiç bir mesleki bilgi, yani üretime yarayan bir bilgi öğretilmemiştir. Ama kafaları ansiklopedik bilgiler ve soyut bilimsel bilgilerle dolu gençler, kala kalırlar orta yerde.

Öte yandan orta öğretimde okutulan bilgilerin, ne ölçüde öğrenilmiş olduğu da ayrı bir tartışma konusudur. Çünkü pratikle doğrulanması olanağı bulunmayan ve ezbere dayanan bir bilgi yığını verilmektedir. Gerçi öğrenci bu bilgileri ezberlemekte ve bir soru sorulduğunda kurulu plak gibi ezberlediklerini tekrar etmektedir, fakat bu tür bir tekrar ediş o bilgilerin öğrenildiği anlamına gelmez. Çünkü bir papağan da çarpım tablosunu ezberleyip söyleyebilir. Ancak bunun ne anlama geldiğini bilmemektedir.

Ayrıca bu ezber bilgiler, gençlerin kafasını işgal ederek onların düşünme yeteneklerini sınırlamaktadır. Manası yeterince anlaşılmamış olan bu bilgiler kısa bir süre sonra zaten unutulmaktadır. Orta öğrenimin neden yapıldığı veya ne için yapılması gerektiği anlaşılamamıştır Türkiye'de. Ve bu belirsizlik gittikçe daha kötü sonuçlar verecek doğrultuda ilerlemektedir. Meslekî orta eğitim kurumlarının gittikçe azaltılarak, klâsik liselerin çoğaltılması bu yanlış gidişin örneklerinden biridir.

Yüksek öğrenim kurumlarımız ise; pek iç açıcı değildir. Gerçi bu kurumlar bir meslek öğrenimine yani bir anlamda üretime yönelik olarak kurulmuştur. Ama, bu kurumlarda öğretilen bilgiler Türkiye'nin olanakları ve iş hayatıyla bağdaşmayan bilgiler durumundadır. Bu bilgiler genellikle bağımsız

bir üretime imkân vermez. İş hayatına atılan bir kişi okulda öğrendikleriyle pek az ilgili olan, pratikte geçerli bilgileri yeniden öğrenmek zorundadır. Bu ise üniversitelerimizin ülke sorunlarından kopuk ve üretime imkân vermeyen bilgiler öğretiyor olması demektir. Üzülerek belirtelim ki, Türkiye olanaklarına göre üretime dönük eğitim yapan kurumlarımız yoktur ve bugünkü gidiş daha da kötüye bir gidiştir.

Bir önemli husus daha var. Hayata atılınca iş bulabilen her adama üretim yapıyor gözüyle bakamayız. Örneğin, amele çavuşluğu yapan bir yüksek mühendis üretim yapıyor dersek hatalı olur. Çünkü, gerek devlet bütçesine, gerekse kendisine hiç de az olmayan bir bedele mal olan bilgileri uygulamamaktadır. O pahalı diploma çeşitli güvenilirlik evrakları arasında, ucuz bir dosyaya hapsedilmiştir.

Burada eğitim kurumlarımızın yalnızca üretime dönüklük açısından kısaca durumunu gördük. Daha sonraki bölümlerde bu konuya yeniden döneceğiz.

6

Köy Enstitüleri

ÜRETİME DÖNÜK EĞİTİM ÖRNEĞİ: KÖY ENSTİTÜLERİ

Köy enstitüleri çok tartışıldı. Daha da tartışılacak. Lehinde ve aleyhinde çok şey söylendi. Fakat yine de eğitim yapımızdaki yeri duru bir biçimde ortaya konmuş olmadı.

Köy enstitüleri Türk eğitim tarihinde çok önemli bir denemedir. İlkeleri, uygulamaları ve sonuçlarıyla, apayrı özellikte bir eğitim kurumudur.

Türkiye'nin koşullarına göre üretime dönük eğitim ilkesi, köy enstitülerinde köyler için geniş ölçüde uygulanmıştır veya uygulanmaya çalışılmıştır.

Şöyle ki; köy enstitülerinde eğitimin amacı; köy koşullarına göre köy için köyde üretim olmuştur. Eğitim doğrudan doğruya, köydeki üretime, köylünün ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir.

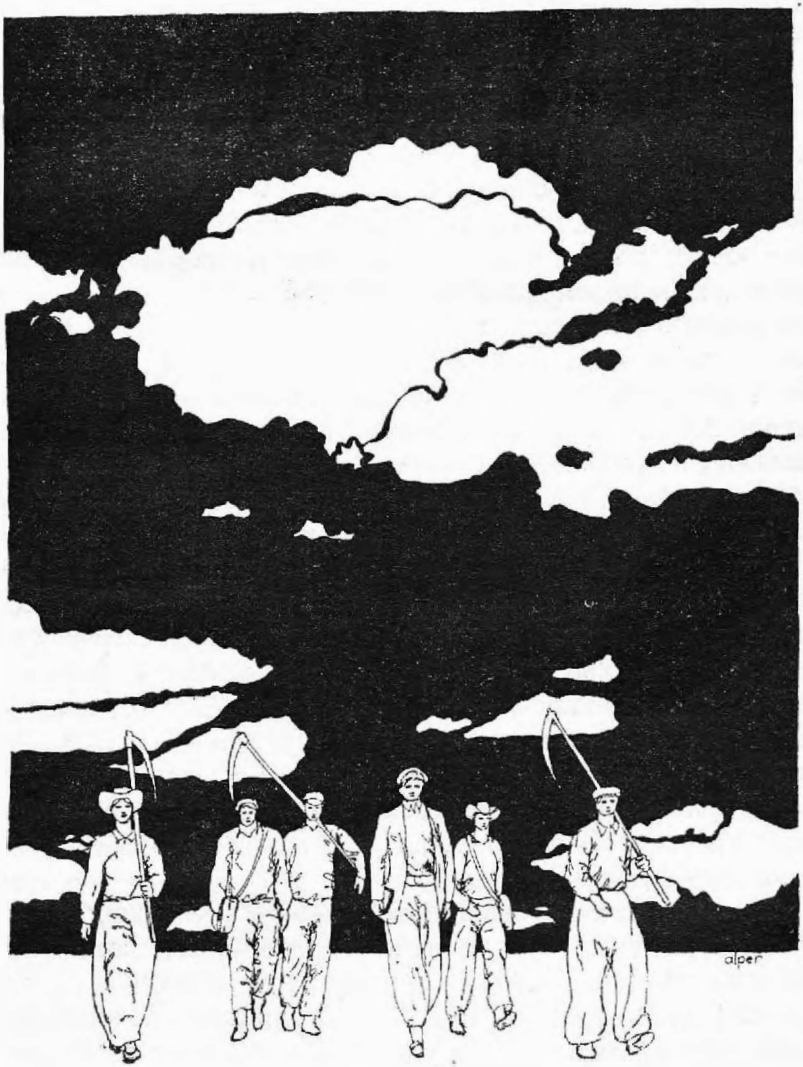
Köy için, köyde üretimi gerçekleştirmek isteyen bir eğitim düzeni yaratılmıştır. Doğrudan doğruya tarım, hayvan besleme ve benzeri alanlarda üretim için köylünün işine yarayacak bil-

giler ve bütün çalışmalar boyunca gerekli aletlerin yapım ve bakımıyla ilgili bilgiler öğretilmiştir. Kısaca üretim için gerekli olan ve köylünün her alanda ihtiyacını karşılamaya yarayan bilgileri verebildiği ölçüde köy enstitüleri bu alanda en iyi çalışmaları yapan, gerçekten üretime dönük ve hatta üretimle iç içe eğitim kurumları olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle Türkiye'de halkın ihtiyaçlarını karşılamaya, yani doğru bir üretime yönelik tek eğitim kurumu köy enstitüleriydi diyebiliriz.

Köy enstitülerinin, köy olanaklarına göre ne ölçüde üretime dönük ve hatta ne ölçüde üretimle iç içe olduğunu 30.11.1943 tarihli «Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilât Kanunu İzahnamesi»nde açık olarak görebiliriz.

İzahnameye göre: «Köy enstitülerinde köylünün ekonomik ve sosyal hayatını yükseltmek maksadıyla yapılan kültür, ziraat, sanat ve bütün köy işlerinin disiplinle yapılmasını temin için köy enstitülerinde maaş, ücret veya gündelikle vazife görenler, talebe tarafından yapılan işlere gerek öğretme ve tecrübe safhalarında, gerekse işi bitirme safhasında olsun fiilen iştirak etmekle mükelleftirler. Kültür, ziraat, sanat ve bütün köy işlerinde, çalışmaları angarya haline getirmemek için köy enstitüsü mensupları, iş ve disiplinli, yani köy enstitüsü varlığını her davanın üstünde ve yükseğinde görmeğe tutmaya çalışacaklardır... Köy enstitülerinde talebe ve öğretmenlerin huzurla iş görme ihtiyaçları temin edilecektir... Köy enstitüleri tabiat ortasında, bir köy içinde kurulmuşlardır. Bu sosyal ve kültürel teşekkülde bütün hayat «iş» halinde görünmektedir. Bu müesseselerin bütün sosyal kıymetlerini de iş hayatında gömülü buluruz. Burada iç ve dış hayatın temeli «iş» dir. Köy enstitülerindeki iş durumu köy insanının hakiki fonksiyonunu tespit etmekle ayırdedebiliriz. Köylü insan maddî ve manevî bütün varlığı ile mevcudiyet vasıtalarının hepsi ile kendisini saran tabiat üzerinde tesir için emek sarfetmekte ve alınteri dökmektedir. Köylü insan bu cihetle ihtiyaçlarını doğrudan doğruya el ve adele kuvvetiyle çıkarmaktadır. Onun zihni işleri de yine ancak el işi vasıtasıyla kıymet bulmakta ve... Netice vermektedir. Bütün köy iş sistemiyle birlikte köy enstitülerinin işlerini tahlil ve mukayese ettiğimiz zaman hepsinde müşterek şu noktaları bulmaktayız.

a) İş mezvuu: Toprak, hayvan, ağaç, mera tohum gibi tabiata sımsıkı bağlı türlü konular.

«Köy enstitülerinde eğitimin amacı; köy koşullarına göre, köy için köyde üretim olmuştur.»

b) İş aletleri (a) fıkrasında yazılı işlerin ameliyelerini yapmaya yarayan sabit veya müteharrik aletler ve makinelerdir.

c) İşlik: Çiftçi için işlik büyük veya küçük her türlü iş alanlarıdır.

d) İşin yapılış: Elde edilmek istenen neticeye ulaşmak için aletleri mevzua tatbik etmekten ibarettir... Bu iş mahiyetine göre muhtelif kalitede işçi ister. Köy enstitülerinde bu kalite farkları, talebenin içinden çıkıp geldikleri, köy teşekküllerinin terbiye ve kabiliyetlerinden kopup gelmektedir...

e) İş yapanlar: Köy enstitülerindeki iş sisteminde işi yapanları ikiye ayırabiliriz. İdare edenler, edilenler. İdare edenler için söylenecek tek söz şudur: Köy enstitülerinin öğretmenleri, işçileri tıpkı köylü ailenin anası, babası, ağası gibi usta bir işçi sayılacak duruma girmelidir. Öğretmen, usta, öğretici, talebe, kısaca enstitü mensuplarının hepsi; enstitüde ekonomik karakteri haiz bir yaşayışın vazgeçilmez adamları olmalıdırlar... Unutmayacağımız nokta: Asıl köylüsel kültürün de ancak işten, iş münasebetlerinden doğmuş ve teşekkül etmiş olduğudur. Köy insanı tarladan ve tarlasındaki çalışmasından hız alarak kendi iş kültürünü yaratmıştır. Köy insanının idealistliğini, realistliğini, maddeciliğini, sarsılmaz görünen sükûtunu, şaşmayan aklı selimini muhafaza durumunu, sinirlerinin sağlamlık sebeplerini, iç huzurunu ve bu bakımlardan onun memleket istikbali için güvenilecek ihtiyat büyük bir «insan hazinesi» olmasındaki kıymeti, iktisadî ve maddî menfaatler etrafında toplanmasının manasını unutmamamız lâzımdır. Köy enstitülerinde talebeye kazandırılacak, edindirilecek bilgilerin mahiyet ve kıymetini de bu görüşle tayin edebiliriz. Köy enstitülerinde ve köy okullarında bilgi bir vasıtadır. Bu vasıta talebenin zekâsını mümarese ettirmek, muhayyelesini uyandırmak, onlara bazı düşünme ve çalışma metodları vermek için kullanılacaktır. Basit bilgi edinmeye önem verme köy enstitüsü ve köy okulunu saran iş hüviyetine asla denk düşmeyecektir. Köy enstitülerinde basit, fakat kabiliyetli insan, ruhî kudretinde varlık olan ve fikrî kudretiyle iş başaran vatandaşlar yetiştirmemiz lâzımdır... Köylerde müştereken yapılması zarurî nice kollektif ve geniş işlerde hem kısır, hem menfî kalmamak için talebeye kazandırılacak bilgileri yapıcı köy insanına yarayacak kıvamda vermek gerekmektedir...»

İzahnamede açıkça görülmektedir ki: köy enstitülerinde eğitim, tam anlamıyla üretim için yapılmaktadır ve hatta eğitim doğrudan doğruya üretme işiyle birlikte yapılmaktadır.

Köy enstitülerindeki çalışmalar o ölçüde köylünün ihtiyacına göre düzenlenmiştir ki, Beşikdüzü Köy Enstitüsünde, köylüyü aracılara sömürtmemek için hamsi alım satımı bile yapılmıştır.

Öte yandan köy enstitülerinde «köyde çalışma» «iş başında yetiştirme» ve «köylü ile işbirliği» çok sözü edilen ve benimsenen ilkeler olmuştur.

ENSTİTÜLERİN GÜNLÜK HAYAT VE İŞ TAKVİMİ

Enstitülerde uygulanan iş takvimine göz atmak bile, enstitülerin köy hayatına ve köydeki üretime ne kadar katıldığını gösterir.

«Genel olarak enstitü şafak sökerken veya saat altıda kalkardı.»

«Enstitülerde özel kahvaltıdan sonra öğrenciler günlük çalışmaya başlamadan önce bir saat kadar serbest olurlardı. Yatakhane ve dersaneler temizlenir ve havalandırılırdı...»

«Saat sekiz buçuk sıralarında toplanılarak yoklama ve günlük işlerin dağıtımı yapılırdı. O zaman kümebaşı öğrencilerin kıyafetlerini gözden geçirirdi. Bu muayeneler çok ciddî idi. Hasta olanlar tedaviye, elleri, tırnakları kirli olanlar temizlenmeye yollanır, düğmeleri çözük olanlar kendilerine düzen verirlerdi...»

«Sabah programı üç saat kadar sürerdi, fakat her enstitünün kendi sistemi vardı. Genel olarak, laboratuar, işlik ve tarla işi sürekli olur, dersane çalışması ise ya kesintili olur veya saat hesabıyla yapılırdı.»

«Öğle yemeğinden sonra, sabahki çalışmaya benzer bir çalışma devresi olurdu.»

Öğrencileri araştırmaya mecbur eden ödevlerin verildiği ve bu ödev yapmanın, öğrenime devam etme ve diğer işlerle nasıl yürütüleceğine ilişkin esasların tespit edilerek her türlü çalışmanın programlandığı enstitülerde çeşitli konularda küme toplantıları da yapılırdı.

«Akşam yemeğinden sonra bir süre ders çalışma devresi verilir ve günlük program saat dokuz buçuk veya onda sona

ererdi. Öğrenci ve öğretmen idareciler, enstitüyü yatağa yatırırlardı.»

Ayrıca enstitülerin haftalık, aylık ve yıllık programları mevsimlere ve yetiştirilen ürünlerin durumuna göre tespit edilirdi. «Her enstitü bütün yıl açıktı. Öğrenciler küme olarak kırkbeş gün kadar bir süre için tatile giderdi ve bu tatile gidiş nöbete konmuştu. Fakat tatilde bile bu öğrencilerin sorumlulukları vardı. Meselâ dönüşte kendi köylerinin çevresinden toplanma bitki ve hayvan çeşitleri örnekleri getirmeleri beklenirdi.»

KURULUŞ

Köy olanaklarına göre köy için üretime dönük bir eğitim düzeni gerçekleştiren köy enstitülerinin kuruluş ve kapatılış nedenlerini Türkiye'nin ekonomik ve siyasî yapısından ayrı olarak anlatmak mümkün değildir. (Fakat bizim amacımız bu ekonomik ve siyasî yapıyı enine boyuna inceleyip eleştirmek değil bu nedenle bu konuya az yer vereceğiz.)

Hemen belirtelim ki köy enstitüsünü kuran siyasî iktidar ile köy enstitüsünün öğretim kadrosu kesin olarak birbirinden ayrıdır. İktidarın istemi ile, eğitim kadrosunun gerçekleştirdiği çatışında, köy enstitülerinin sonu gelmiştir.

Köy enstitülerinin kuruluşu sırasındaki iktidarın amacı köyleri merkeze daha çok bağlamaktı. Bir yanıyla devletin vatandaşa eğitim hizmeti derken, öbür yanıyla köy enstitülerinin, köyleri merkezî devlete daha çok bağlayacağı bekleniyordu. Devletin elinin köye ermesi bu enstitüler aracılığıyla gerçekleşebilirdi. Fakat köy enstitüsü öğretim kadrosunun uygulaması köyde köy için üretime dönük bir eğitim olunca herşey değişti.

BAĞIMSIZLAŞMA VE KAPATMA

Bağımsız olarak üretim yapma, her alanda bağımsızlığı doğurur. Köy için doğru olan bu kural ülkeler ve devletler için de doğrudur.

Köy enstitülerinin köye getirdiği hareketlilik içinde, köyün üretimi artıp kendi kendine yetmeye yönelince, yeni kişilik kazanan köy insanı egemen güçlere daha az boyun eğecek bir yapıya doğru ilerliyordu.

Çünkü köy enstitüleri, köyün bütün ihtiyaçlarına cevap vermeye yöneldi. Bu arada ebe ve sağlık memuru yetiştirmeye bile başladı. Böylece köyler, kendi kendine yeten, yaptığı üretimle kente muhtaç olmayan birimler olmaya yöneldi.

İşte bu yöneliş, siyasî iktidarın istemlerine aykırı düşüyordu. İktidar köyü daha fazla kendine bağlamayı planlarken, kendi sorunlarını çözmeye yönelen köyler gittikçe daha bağımsızlaşmaya doğru yöneldi. Bu ise köydeki değerlerin kolayca ele geçirilmesini güçleştiriyordu. Bu nedenle enstitüleri kuran iktidar bahane ve gerekçelerini hazırlayarak enstitüleri kapattı.

Buraya kadar olan inceleme, yalnızca eğitim için ortaya koyduğumuz «eğitim üretim içindir», «eğitim yaratım içindir» ilkesinin ışığı altında, köy enstitülerini incelemek oldu. Esasen enstitülerin incelenmesi ve ortaya konması gereken yanının da bu olduğu kanısındayım.

Çünkü köy enstitüsünün kuruluşuyla köydeki üretim metodları gelişiyor, kullanılan üretim araçları mükemmelleşmeye yöneliyor, alt yapıdaki değişmeler iktidarı etkiliyor ve köy yepyeni bir ekonomik yapıya doğru yöneliyordu. Enstitüler, salt üreten değil, yeniyi, bir sonraki yeniyi yaratabilecek insanları yetiştiriyordu. Enstitüler, tabiat karşısında insanın bütün yetilerini geliştirip bir yeniyi yaratacak yapıda öğrenci yetiştiriyordu. Ne var ki bu yaramaya yöneliş yalnızca bir kaç köyde olabiliyordu. Yetmedi.

7

Eğitimde Dış Etkiler

Eğitimimizde en zararlı etkilerden biri belki de en büyüğü dış etkilerdir. Yalnızca ABD'den aldığımız eğitim projelerinin sayısı, yirmiden fazladır. Daha önceleri ise Avrupa'dan uzman getiriyorduk.

Eğitimi toplumun ekonomik, sosyolojik ve siyasî yapısından ayırarak doğru değerlendiremeyiz. İlk başta belirlediğimiz biçimde eğitimi, insan ve toplum hayatının ayrılmaz bir parçası olarak görmemiz gerekir. İlk başta söylediklerimizi kısaca hatırlarsak: Yaşamak için üretim, üretim için bilgi ve bilgi için eğitim demiş ve eğitimin üretime dönük olması gerektiğini belirtmiştik.

Şu an ABD'nin veya Avrupa'nın Türk eğitimine etkilerini anlamak için bu ülkelerin ekonomik yapılarını iyice tespit etmeliyiz. Adı geçen ileri sanayi ülkelerinde ağır sanayi vardır ve hayli ileridir. Buna karşılık Türkiye'de montaj sanayii vardır. Üstelik bu montaj sanayii hayli geri ve derme çatma tesislerden oluşmaktadır. İleri sanayi ülkeleri, Türkiye'deki sanayinin gelişimini kontrol edebilmekte ve kendi sanayi ürünlerine rakip bir

sanayinin kurulmasını —kendi açılarından haklı olarak— istememektedirler.

Öte yandan, bizdeki gibi montaj sanayilerinin en önemli özelliklerinden biri, üretim yapabilmek için dışarıya muhtaç oluşudur. Türkiye'de yaygın olan montaj sanayiinin de en önemli özelliği budur. Herhangi bir parça dışardan gelmezse üretim durur. Sözün kısası, Türkiye'deki sanayi kendi kendine üretim yapamaz durumdadır. Türkiye sanayisinin bu durumda oluşunun en büyük etkeni ise, ileri sanayi ülkelerinin bize karşı olan tavırlarıdır.

İleri sanayi ülkeleri pek doğal olarak Türkiye'de kendilerinden bağımsız bir sanayinin kurulmasını istememişlerdir. Çünkü Türkiye'de bağımsız bir sanayinin kurulması; dışa muhtaç olmadan Türkiye'de, Türkiye için üretim yapılması demektir. Yapılacak bu üretim ise; her bakımdan Türkiye'yi daha bağımsız ve kendi kendine yeten bir ülke durumuna getirecektir. Bu ise ileri batı ülkelerinin Türkiye'den sağladıkları gelirlerin yok olması demektir. O halde ekonomik yapıların gereği olarak bu ileri sanayi ülkeleri Türkiye'de bağımsız bir sanayinin kurulup gelişmesini istememiştir, ve istemeyeceklerdir de.

Türkye'de tarım üretimi ilkeldir. Fakat sanayi üretimi bağımsız bir biçimde gelişecek olsa, tarım üretiminde de makinalaşmaya geçilecek ve tarım üretimi her bakımdan daha modern bir duruma gelecektir. O halde Türkiye'de her alandaki üretim, sanayinin gelişmesine bağlıdır. Bu gerçeği ileri sanayi ülkeleri açısından ifade edersek; Türkiye'deki her türlü üretimi kontrol altına almak için; sanayi sektörünü kontrol altına almak yeterlidir.

Türkiye'nin sanayi sektörünü, kendi ekonomilerinin bir uzantısı, bir tamamlayıcısı olarak planlayan ileri sanayi ülkelereri, Türkiye'nin eğitimini de bu sanayi politikalarına uygun olarak düzenlemeye çalışmışlar ve bunda da oldukça başarılı olmuşlardır.

YABANCI UZMANLAR

Yabancı eğitim uzmanı olarak Türkiye'ye ilk gelen Colombia Üniversitesinden eğitim bilim profesörü John Dewey oldu. Bu ilk yabancı uzmanın gelişi 1924 yılına rastlar. Daha sonra 1925 yılında Almanya'dan Prof. Kühne geldi. 1927'de Belçika'-

dan Omar Buyse çağrıldı. 1933'de E. Walter Kemerrer başkanlığında bir Amerika'lı grup geldi. Sonra Dr. Berly Parker geldi. Bütün gelenler birer rapor verip gittiler. Bu raporları verenlerin kendi ülkelerinin ekonomik çıkarlarını hiç düşünmeden, insanlık için, bilim namına bize eğitim raporları verdiklerini söylemek fazlaca safdillik olur. Nitekim sonuç ortada; verilen raporlar uygulandı ve bugünkü sonuç doğdu.

1950'den sonra ise Amerikalı uzmanlar akını başladı. Florida Üniversitesinden Kate Wafford köy eğitimini inceledi. Boston'dan Williams Kwarceus ve Dickerman psikoloji ve halk eğitimi konularında uzun yurt gezileri yaptı. Sonra çeşitli tavsiyelerde bulundular.

Arada gidip gelenleri bir kenara bırakarsak, 1956'dan sonra eğitim projeleri AID aracılığıyla kabul ettirilmeye başlandı ve çeşitl alanlarda yirmi kadar proje düzenlendi. Amerika'da düzenenen bu projeler çeşitli biçimlerde bize empoze edildi.

ZARARLI İKİ NOKTA

Eğitimimizdeki dış etkilerin, Türkiye için zararlı olan iki sonuç verdiğini söyleyebiliriz. Birinci zararlı sonuç, Türkiye ekonomisini dış ülkelere bağımlı kılma noktasında toplanmaktadır. **İkinci zararlı sonuç ise,** dış ülkelerde çalışmaya uygun bir eğitim, beyin ihracını kolaylaştırmaktadır.

Eğitimimizin Türkiye'de üretime elvermez yapıda oluşu, her bakımdan zararımıza olmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi ileri sanayi ülkeleri kendi ekonomilerini tamamlayan montaj sanayi ülkelerine ekonomik olarak muhtaç durumdadır. Bu nedenle montaj sanayiinden ileri gidememiş ülkelerin, ileri gidip ağır sanayi kurabilmesine imkân verecek bir öğretim sistemi istenmemektedir. Geri ülkelere önerilen, eğitim planlarında bu gerçeğin üstü kapalı uygulamaları vardır.

Gerçi ileri sanayi ülkeleri Türkiye'nin sanayileşmesinden yana görünüyor ve bu alanda her türlü yardımı yapma taraftarı olarak ortaya çıkıyorlar. Ama aldanmamak gerekir. Çünkü, şöyle önemli bir husus var:

Geri ülkelerin sanayileşmesini ister görünen ileri ülkeler, sözkonusu geri ülkenin kendisine benzemesini, kendisinin vardığı noktaya kademeli varmasını istemektedir. Geri ülkeler için bir ümit kapısı açılıyor, biz de ilerleyeceğiz sanısı uyanıyor. Ne

var ki sonuç pek öyle olmuyor. İleri ülke, geri ülkeyi kendi seviyesine çıkarmayı vaat ediyor.

İleri ülke yeni teknikler, yeni patentlerle üretime başlayabileceği anda, elindeki bütün fabrikaları geri ülkeye verebilir. Geri ülke artık kalkınıyoruz diye büyük bir sevinçle, daha önce kendinde olmayan bu fabrikaları alabilir. Fakat ileri ülke, yepyeni bir metodla daha ileri düzeyde üretime başlamıştır. Geri ülkenin sevinci boşunadır. Hiç bir şey değişmemiştir. Geri ülkelere yapılan kalkındırma vaadi, yine ileri ülkenin işine yaramıştır. Hem ileri bir üretim tekniğinde işine yaramayacak olan makinaları satarak gelir sağlamıştır, hem de geri ülkeyi, kendisinden bir adım geride tutmayı başarmıştır. Çoğu ileri ülke yardımlarında bu tür hesaplar vardır ve kolay kolay ilk bakışta anlaşılır değildir. Bu nedenle dış ülkelerin eğitimimize yaptığı etkileri çok iyi değerlendirmek gereklidir. Çünkü bu dış etkilerde ekonomik art niyetler sözkonusudur.

Öte yandan dış ülkelerin eğitim önerileri uygulandığında, sözkonusu dış ülkelere adapte olma kolaylığı doğmaktadır. Bu dış ülkelere adapte olma kolaylığı ise beyin göçünü ileri ülkelerin lehine olarak artırmaktadır. Doktorlar, mühendisler ve Türkiye'de hiç bir üretim yapamama durumunda olan bilim adamları, yurtdışına çıktığında, işe kolayca adapte olabilmektedir. Çünkü o ülkenin eğitim sistemine göre yetişmiştir. Öğrenim boyunca kullanılan birimler, terimler ve aletler hemen hemen aynıdır. Daha önce belirtildiği gibi beyin ihraç etme durumunda olan Türkiye sonuçta her bakımdan zararlı çıkmaktadır. Dış ülke ise kendi lehine beyin göçünü hızlandıracak bir, eğitim sistemi önermektedir. İkinci bir zararlı nokta bu alanda belirmektedir.

EĞİTİM KURUMLARIMIZ

Dış etkiler bakımından eğitim kurumlarımızın durumunu kavramak için yukarda değindiğimiz ekonomik ilişkileri gözden uzak tutmamamız gerekiyor.

Kendi ekonomilerinin bir uzantısı bir bütünleyicisi olarak geri ülkelerin ekonomik yapılarını montaj sanayii biçiminde oluşturan ileri ülkeler, bu montaj sanayisine uygun bir eğitim düzeni önermektedir. Bu öneriler sonucunda ortaya çıkan eğitim ku-

«Boston'dan Williams Kwarceus ve...»

rumlarımızın montaj sanayiine uygunluk özelliği, büyük ölçüde yüksek öğrenim kurumlarımızda görülüyor.

Meslek öğrenimi yapması sözkonusu olan yüksek öğrenim kurumlarımız montajcı yapının birer örneğidir. Bu kurumlarda, Türkiye'de bağımsız bir üretimi gerçekleştirecek şekilde bir öğrenim yapılmaz. Aksine olarak dışarıya bağımlı bir üretimin bilgileri öğretilir. Örneğin, binlerce elektrik yüksek mühendisinden hiç birisi triyot lamba imal edemez.

Fakat bu mühendisler triyot lambayla transistörün nasıl bağlanacağını öğrenirler. Daha değişik bir deyişle dışarda üretilen parçaları bağlamaya, yani tüketmeye yönelik bir eğitim yapılmış olmaktadır. İleri sanayi ülkelerinin ürünlerini tüketmeye yönelik bir eğitim düzeni, batı ülkelerinin ekonomide en büyük sorunu olan tüketime cevap veren bir düzen olarak belirmektedir.

Öte yandan Türkiye'de yine binlerce olan makina mühendis ve yüksek mühendis en basit biçimde bile bir motor üretememektedir. Fakat batının ürettiği motorlar, otolara ve benzeri araçlara monte edilmektedir. Yeni motor üretmeye yönelik olmayan, fakat batının ürettiği motorları tüketmeye yönelen bir eğitim düzeni sözkonusudur.

Bu örneklerdeki suçun üniversitede olmadığını da belirtmeliyiz. Çünkü bir triyot lamba, bir motor üretimi için devletin bir olanak hazırlaması gerekmektedir. Hata devletindir ve bağımsız üretime olanak hazırlamamaktadır.

Yalnızca teknik alanda batının sanayi ürünlerini tüketen ve aynı zamanda kültürel alanda batının dünya görüşünü empoze eden bir eğitim olmaktan öte, her alanda dışarıya ihtiyaç yaratan bir eğitim düzeniyle karşı karşıyayız.

Örneğin; hiç ilgisizmiş gibi görünen tıp öğretimi bile, dış ülkelere muhtaçlığımızı pekiştiren bir yapıdadır. Tıp öğrenimi boyunca kullanılan bütün tıbbî cihazlar ithal malıdır. Hastanelerimizde kullanılan bu tür cihazlarla tedavinin nasıl yapılacağını öğrenen bir doktorun, bu cihazlar olmadan tedavi yapması mümkün değildir. Cihazlar ise Türkiye'de yapılmadığı sürece, dış ülkelere muhtaç olmamız ve bu cihazlara o ülkelerin istediği parayı vermemiz kaçınılmazdır.

Şunu belirtelim ki, dış ükelerin gelişmiş tekniklerinden yararlanmak başka şeydir, dış ülkeyle ilişkimizin kesilmesi ha-

linde elinden hiç bir iş gelmez durumda kalmak başka bir şeydir. Öte yandan tıbbî cihazların, örneğin bir radyo - terapi cihazı yapımının zor olduğu çok üstün bir tekniği gerektirdiği söylenebilir. Fakat üstün tekniğe sahip olmamak başka şey, olmayı amaçlamamak başka şey olduğu gibi, daha kolay ve basit olarak yapılabilecek bir çok ilâcın, sırf ticarî amaçlarla ithâl edildiği de bilinen gerçekler arasındadır.

Kısaca belirtmek gerekirse, ülkemizin birçok prooblemlerine ışık tutması, halkın ihtiyaçlarını bilimsel olarak karşılamaya yönelmesi, yani toplumumuzun ihtiyaçlarına göre üretime dönük bir eğitim düzeni içinde çalışması gereken üniversitelerimiz, bu yapıdan uzaktır ve birçok bakımdan ileri ülkelerin ekonomik egemenliğine uygun bir öğretim sistemi uygulamaktadır.

Gerçekte üniversitelerin topluma yol gösteren ve örnek olan bilim ve uygulama kurumları olması gerekir. Bunun sağlanması için ise bağımsız, üretime dönük bir yapıda olmalıdırlar.

8

Eğitimimizde İlkeler

Eğitim düzenimizi belirleyen ilkeleri, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana izlersek, yetersizliğini görmek zor olmayacaktır.

Cumhuryetin kurulmasından sonra, ilk poblem Osmanlı artığı eğitim kurumları olan medreselerin kaldırılması ve yeni eğitim kurumlarının geliştirilmesi ve sonra Harf Devrimi oldu. Cumhuriyet kurulalı 15 yıl olduğu halde, eğitimimiz henüz bir temele oturmamıştı. Sürekli bir arayış vardı. Yabancı uzmanların birbirine benzemeyen önerileri de uygulanamıyordu. Nihayet 1939 yılında Hasan Ali Yücel, ilk «Millî Eğitim Şûrası»nı toplar. Yücel bu şûraya «Türkiye'de Tahsilin Bugünkü Durumu ve Ana Meseleleri» hakkında bir rapor sundu. «Bu raporda ilk öğretimi köy gerçeklerine, döndürmek, ilkokul ile ortaokulu birleştirmek, liseleri üniversiteler arasında işbirliği sağlamak, zeki ve başarılı köy çocukları için, parasız yatılı bursları koymak [illegible] bir teknik üniversite ve buna bağlı teknik kurumlar [illegible]. Ankara'da ve Doğuda birer yeni üniversite açmak gibi [illegible] ...

Bu ilk Millî Eğitim Şûrası, Türkiye'de eğitim öğretim ve kültür sorunlarını enine boyuna inceleyen ilk çalışmaydı. Bu şûranın özünü; «emperyalist etkilere karşı direnen, araştırıcı eğitim çalışmaları» diye niteleyebiliriz.

İlk Millî Eğitim Şûrasından sonra ortalama üç yıl gibi aralıklarla yeni şûralar toplandı. Özellikle 1946'dan sonraki şûralar dış etkiler altında fazla kaldı. 1962 yılına kadar altı Millî Eğitim Şûrası toplandı.

YEDİNCİ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI

1962 yılında 5 ile 15 Şubat arasında, yedinci Millî Eğitim Şûrası toplandı. Şûra çalışmaları, sonra Millî Eğitim Bakanlığınca bir kitap halinde yayınlandı.

Yedinci Şûra'nın çalışmaları çok çeşitli eğitim öğretim ve kültür sorunlarını kapsıyor. Ancak biz burada yalnızca tespit ettiği eğitim ilkelerine yer vereceğiz. Esasen ilkelerin dışındaki çalışmalar çok özel konulara ilişkin çoğu esasla ilgili olmayan öneriler ve temenniler niteliğinde.

Millî Eğitim Bakanlığınca 28 Mart 1962'de basılan «Yedinci Millî Eğitim Şûrası» adlı kitabın 111. sayfasında şu satırları okuyoruz.

«Milli Eğitim ülkümüz, Türk milletinin bütün ferdlerini, kıvançta ve tasada ortak bölünmez bir bütün halinde millî şuur etrafında toplamak, millî, ahlâkî, insanî, üstün gereklerini geliştirmek ve milletimizi hür ve demokratik düşüncenin hâkim olduğu ve kişisel teşebbüse ve toplum sorumluluğuna değer veren bir hava içinde bilgi, teknik, güzel sanatlar ve ekonomi bakımından çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı halinde getirmektir.

Bu ülküye ulaşmak için, gençleri ve yetişkinleri, eşit eğitim imkânları içinde, istidat ve kabiliyetlerine göre en üstün seviyede yetiştirmek, memleketimize ve insanlığa yararlı iyi ve verimli, yurttaşlar haline getirmek ve sosyal ve ekonomik kalkınma programlarının gerçekleşmesi için gereken çeşitli vasıfdaki insan gücünü hazırlamak millî eğitimin amacıdır,» denmekte ve;

«1) Toplumsal bakımdan:»

Millî demokratik lâyik ve sosyal hukuk devleti ilkesi, herkesin temel hak ve hürriyetlerine dokunulmazlık ilkesi, T.C. dev-

rimlerine ve milliyetçiliğe bağlılık ilkesi, M. Birlik, millî kaynakları korumak bilimsel çalışmaya inanmak, toplum olaylarına ilgiyi arttırmak, toplum çıkarlarını kişisel çıkarlardan üstün tutmak, «yurtta sulh cihanda sulh» ilkesine inanmak gibi prensipler dile getiriliyor.

Yine:

«2) Kişisel bakımdan» ondört ilke, «3) İnsanlık münasebetleri bakımından» ise; başkalarıyla fikir ve işbirliği yapmak, sözüne güvenilir olmak, toplumsal nezaket kurallarına uymak ve aileyi Türk toplumunun temeli sayarak değer verme ilkeleri belirtiliyor.

«4) Ekonomik hayat bakımından:

a) İşe ve iş ve meslek ahlâkına bağlı ve saygılı, verimli çalışmaktan zevk duyar.

b) İşindeki yeterliğini geliştirerek devam ettirir, ekonomik refahını arttırmaya çalışır.

c) Yeteneklerine uygun işi seçebilir, meslekî ve ekonomik başarıya değer verir,

ç) Tutumlu, geçimini düzenlemeye muktedir ve yatırımın kişisel ve toplumsal değerini kavramış, bir yurttaş olarak yetişmesini sağlar.» diye sonunu getirmektedir.

Genel görünüşüyle her yurtseverin özlemlerini yansıtan bu ilkeleri iki bakımdan eleştireceğiz. Birincisi; bütün bu ilkeler arasında hangisine önem vereceğiz o belli olmuyor. Bu konuda bir duruluk yok. Bu nedenle herkes kendine göre bir iki ilkeyi esas alırsa; bütünlüğün nasıl sağlanacağı sorusu açıkta kalıyor. İkincisi ise; ülkenin ekonomik yapısında gerekli değişimler ve bu ekonomik yapıyla eğitimin nasıl bağlanacağı sorusu açıkta kalmaktadır. Ekonomik yapıdan ayrı olarak ortaya konulan bu ilkeler nasıl gerçekleştirilebilir?

Aynı eserin 124. sayfasında liseler şöyle tanımlanmakta: «Lise, genel eğitim veren bir okul olup, esas fonksiyonu yüksek öğrenime gidecek öğrencilerle, liseden sonra hayata atılacak gençlere hem genel kültür, hem de ilgi, istidad ve kabiliyetlerine uygun gerekli meslek öncesi, bilgi ve becerileri kazandırmaktır,» deniliyor.

Daha önce beşinci bölümde öğrenim kurumlarımızın durumunu «üretime dönüklük» açısından eleştirirken bu noktaya değinmiştik. Önce, bizdeki lise öğrenimi için yüksek öğrenime ha-

zırlık denilemez. Çünkü 1970 yılının rakamlarına göre 80.000 mertebesinde lise mezunu üniversiteye başvuruyor ve bunlardan 15.000'ni bile üniversitelere alınmıyor. Bu durumda şunu soruyoruz: Geri kalan 65.000 kişi liseyi ne için okudu?

Öte yandan lise öğrenimi hayata atılacak gençlere meslek öncesi bilgi de vermemektedir. Lisedeki bilgiler, hem soyut ansiklopedik düzeyde bilgilerdir, hem de ülkenin ekonomik durumuna göre lise bitirenlerin ortalama yirmi yaşında olduğunu kabul edersek; bu yaşdaki kişinin meslek ön bilgilerine değil doğrudan doğruya meslek bilgilerine ihtiyacı vardır.

Kısaca yedinci şûra; bütün iyi niyetlere rağmen eğitim yapımızdaki bozuklukları gidermeye etken olamayan kararlar almıştır. Var olan eğitim yapımıza uymayan iyi niyet ve temenni cümlelerinden öteye gidememiş ve hiç bir temel konuda yeni bir görüş getirememiş bir şûradır.

1962 yılında toplanan yedinci millî eğitim şûrasının yukarda açıklanan yetersiz ilkeleri 1970 yılına kadar uygulanmış olup halen de uygulanmaktadır. Daha ilerde görüleceği gibi sekizinci millî eğitim şûrası eğitimimizdeki genel ilkelere hiç bir yenilik katmayan bir şûra durumunda kalmıştır.

İLKOKUL PROGRAMI

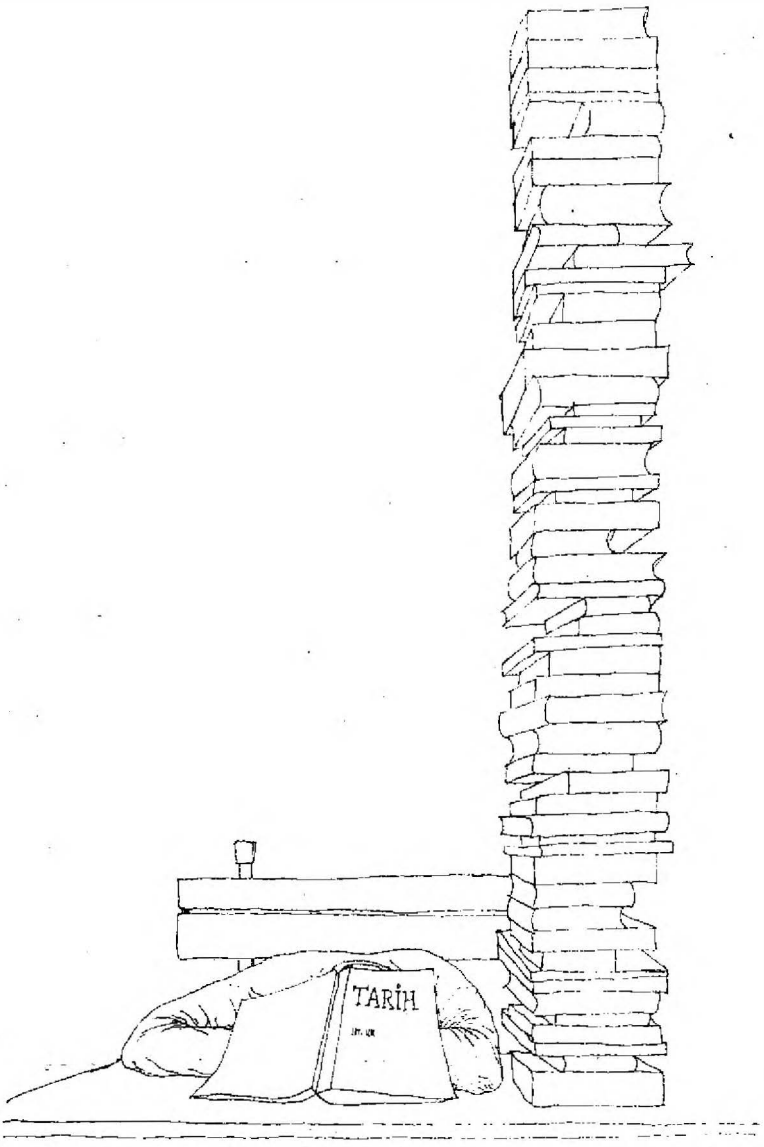
Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1968 yılında bastırılan «İlkokul Programı» adlı kitap, hemen hemen yedinci şûranın kararlarının bir ürünüdür.

İlk iki sayfasında «Türk Millî Eğitiminin Amaçları» başlığı altında, yedinci şûradaki «Millî Eğitim Temel İlkelerini» aynen bulunduran bu kitap 3-8 sayfalarda ilköğretimin amaçlarını sıralıyor.

«Türk Millî Eğitiminin genel amaçları, ilköğretim basamağında, aşağıda belirtilen amaçlar çerçevesi içinde gerçekleştirilmeye çalışılır,» diye başlayan bölümde uzun uzun açıklamalar yapılıyor.

Bütün bu anlatımda yedinci şûra kararlarının hataları aynen bulunuyor. Özü net olarak belirmeyen, her önemli konuyu uzun uzun sergileyen bir amaçlar bölümü var.

Öte yandan ilköğretim ne içinliği tam belli olmaz duruma gelen orta öğretime öğrenci hazırlama hatasını da içinde taşıyordu.

«Eğitimin faydalı ve ilgi çekici olması...»

ORTAOKUL PROGRAMI

Yine Millî Eğitim Bakanlığınca 1970 yılı içinde yayınlanan «Ortaokul Programı» adlı kitapta eğitimimizin ilkeleri var. Kitap Yedinci Eğitim Şûrasının belirlediği ilkeleri düzelterek özetlemeye başlıyor. Bu bölüm aynen şöyle:

MİLLİ EĞİTİMİN AMAÇLARI:

Millî Eğitimin amaçları, yetişecek çocuğun,

1 — Toplumsal bakımdan:

a) Türk milletinin bir evladı olmanın şerefini duyar ve sorumluluğunu kavrar,

b) Şerefli Türk tarihinin değerlerini korur, Türk devriminin ilkelerine bağlı,

c) Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının sağladığı yurttaş, hak ve hürriyetlerine saygılı,

d) İnsanlara karşı iyi duygulu,

e) Yurttaşlar arasında Millî Birlik ilkelerini bozmayan fikir ayrılıklarını hoş görür,

f) Kanunlara uyar ve medeni ödevlerini yerine getirir,

g) Millî Kaynakları korur,

h) Kötü şartları düzeltmek için çalışır,

i) Bilimsel çalışma ve ilerlemelerin genel yönence getireceği yardımı kavrar,

2 — Kişisel bakımdan

a) Öğrenme ve gelişme isteğine, pratik hayatın gerektirdiği bilgi ve becerikliklere sahip,

b) Anadilini doğru olarak konuşur, okur ve yazar,

c) Kendisinin ve çevresindekilerin sağlığını korur,

d) Çevresinin sağlık şartlarını düzeltmek için uğraşır,

e) Sporlara ve diğer temiz eğlencelere katılır ve bunları seyretmekten hoşlanır,

f) Kendi davranışlarını denetleyebilir ve iyiye yöneltir,

g) Serbest zamanlarını temiz ve yararlı işlerle geçirir,

h) Güzel sanatları ve tabiatı sever,

i) Sorumlu işler almaya hazırlıklı, girişkenlik yeteneği gelişmiş,

3 — İnsanlık ilişkileri bakımından;

a) Başkalarıyla birlikte çalışıp oynayabilir,

b) Sözüne güvenilir,
c) Davranışlarında toplumsal naziklik ilkelerine uyar,
d) Aileye değer verir, evini yönetmede becerikli,
e) Ailenin bütün üyelerine karşı saygılı ve şefkatli,
4 — Ekonomik hayat bakımından,
(Üretmen olarak)
a) Çalışmanın zevkini duyar,
b) İşi üzerindeki gücünü geliştirerek sürdürür,
c) Yeteneklerine uygun işi seçebilir, mesleğinde başarılı,
(Yoğaltman olarak da)
d) Geçimini düzenleme gücünde,
e) Hesabını bilir bir yurttaş olmasını sağlamaktır.»

Bu iyi özetlemeden sonra, yine özü kaybolan uzun uzun ilkeler yer alıyor kitapta. Öte yandan yalnızca eğitimi düzeltmeye çalışan bu ilkeler arasında, eğitimin nasıl uyum içinde ilerleyeceğini göremiyoruz. Bu nedenle okunduğu zaman çok doğru diyebileceğiniz ilkeler hiç bir uygulama olanağı bulunamayan sözler olarak kalıyor.

KALKINMA PLANINDA EĞİTİM İLKELERİ

Devlet Planlama Teşkilâtı tarafından yayınlanan ikinci beş yıllık (1968-1972) kalkınma planında belirlenen eğitim ilkeleri daha tutarlı görünüyor.

Kalkınma planında eğitimin ekonomik yapı ile ilişkileri daha etraflı olarak belirtiliyor. Özellikle insan gücünün değerlendirilmesi ve bu gücün kalkınmanın gereklerine göre hazırlanması yolunda görüşler getiriliyor.

Daha önce sıraladığımız eğitim ilkelerini özetlersek,

a) Vatandaşların çevrelerini tanıması ve devamlı değişen dünya için hazırlanması,

b) Eğitimde fırsat eşitliği,

c) İlköğretim faaliyetlerinin, toplum içinde vatandaşın bilgi, kabiliyet ve alışkanlıklarını yüksek öğrenime göre düzenlemek,

d) Üst okula gitmeyecekler için yeterli bir temel eğitim sağlama amacıyla ilköğrenim programlarını yeniden düzenlemek,

e) İlköğrenimin bütün nüfusu kapsaması, genel eğitim ile teknik eğitimin dengesi,

f) Bütün eğitim kurumlarının programlarının, kurumdan beklenen fonksiyona göre yeniden düzenlenmesi,

g) Bütün eğitim kademelerinde, «eğitimde iş» ilkesine göre eğitim programının yeniden düzenlenmesi,

h) Bütün eğitimin kurumlarının Millî Eğitim Bakanlığı içinde toplanması,

Bu ilkelerden sonra: «Eğitim politikasının ana hatları» bölümü aynen şöyle:

«Eğitim, geniş anlamda kişilerin fikir, karakter, beden ve ruh güçlerinin geliştirilmesidir. Böylece kişiler muhakeme ile karşılarına çıkan meseleleri anlamak, çözmek ve sağlam kararlar vermek gücünü kazanmaktadırlar. Fikir gücünün geliştirilmesi için gereken eğitim dersler ve benzer faaliyetler yardımıyla sağlanmaktadır. Bu eğitimin kişilere sadece bilgi aktarmakla değil, yeni bilgilerin dikkat, muhakeme, kıyaslama, soyutlama gibi kabiliyetlerini geliştirerek verilmesi zorunludur.

Eğitimin, öğrenenlerin gelecek hayatları ile ilgili olması, karşılaşacakları problemleri çözücü bilgi vermesi, faydalı ve ilgi çekici olması, kişilerin kendilerini yetiştirmelerine yardım etmesi, kendi hayatını kazanma gücünü geliştirmesi, kalıcı bir eğitim olması, kişilerin bağımsız düşünce kabiliyetini geliştirmesi, not almayı değil öğrenmeyi çekici kılması, hafızaya dayalı olmayan bir eğitim olması, öğrenme alışkanlığı kazandırması, öğrenilen çeşitli bilgiler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarıcı olması, kişilerin kendine güvenmesini öğretmesi, bağımsız araştırmaları teşvik etmesi sağlanacaktır. Eğitimin kültür değerlerinin korunarak verilmesi, öğretmen — öğrenci temaslarının ders saati dışındaki ilişkilerle arttırılması, öğrenciye verilen sorumluluğun arttırılması esas olacaktır.»

Oldukça iyi öneriler ama bugünkü siyasî ve ekonomik yapıda nasıl gerçekleşebilir? Kalkınma planında «örgün eğitim» bölümünde yine ilkeler sıralanıyor. Şöyle:

«Örgün eğitim, belirli bir çağdaki nüfusa nitelik kazandırmak veya üst okula hazırlamak amacıyla verilen okul içi eğitimdir. Türkiye'de örgün eğitimin dört kademesi vardır. Temel eğitim, ortaöğretim (birinci devre) ortaöğretim (ikinci devre) yükseköğretim.

1 — Temel eğitim:

Temel eğitim, okul öncesi eğitimi ve ilköğretimi içine almaktadır. Temel eğitim kişilerin içinde bulundukları toplumun sorunlarını kavrayabilmeleri ve çevrelerini tanıyabilmeleri, yurttaşlık haklarını kullanmak için gerekli bilgileri edinmeleri, yaşamaları için gerekli asgarî kabiliyeti kazanmaları amacıyla verilen eğitimdir.

a) Okul öncesi eğitim: Okul öncesi eğitim 3-6 yaşlarındaki çocukların eğitimidir. Bu eğitim, ancak «anne eğitiminden yoksun çocukların» eğitimi için ele alınacaktır.

b) İlköğretim: İlkokul programları temel eğitimin amacına uygun olarak geliştirilecektir. Programlarda elişlerinin ağırlığı artırılacak ve kitaptan yapılan öğretim yerine gözleme ve denemeye dayanan oyunlardan yararlanan programlar güdülecektir. Bütün ilkokullarda derslikler yanında bir işlik kurulacaktır.

Bütün ilkokullar okuma yazma seferberliğimizin yönetildiği tarım yayınları ve kamu kuruluşlarının çeşitli eğitim ve kütür faaliyetlerinin yararlandığı yaygın eğitim merkezleri olarak geliştirilecektir.

c) Bölge okulu: Yatılı bölge okulları, nüfusu ilkokul yapılabilecek büyüklükte olmayan köylerin okul ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmaya devam edecektir.

2 — Ortaöğretim (Birinci devre).

Birinci devre ortaöğretim ilkokula dayalı 12-14 yaş grubunu kapsayan ve öğrencileri üst dereceli, genel, meslekî ve teknik okullara hazırlayan ve bazı konularda meslek eğitimi veren kademedir. Öğretmen okullarının birinci devreleri ile öğrencileri doğrudan doğruya mesleğe hazırlayan okullar dışında bu kademe genel ortaokullar niteliğindedir.

a) Ortaokul (genel): Ortaokul ders programları öğrencilerin devam edecekleri üst okulu ve edinecekleri mesleği seçmelerinde yararlı olacak gözlem ve deneme metodlarına dayanır yönde geliştirilecektir. Bu amaçla gezici laboratuvarlar kullanılacaktır. İş ve beden eğitimi dersleri bu eğitimden yukarda açıklanan anlayış içinde yararlanılacak nitelikte kılınacaktır.

b) Ortaokul seviyeli meslek okulu: Bu okullar, ebe yetiştiren köy ebe okullarını, ilköğretmen okullarının ilk devresini, teknik tarım ve bahçıvanlık okullarını, İmam — Hatip Okullarının

ilk devrelerini ve sınırlı kapasiteli diğer meslek okullarını kapsamaktadır.

3 — Ortaöğretim (ikinci devre)

a) Liseler: Liseler üniversite ve yüksek okullara öğrenci hazırlayan öğretim kademesidir.

b) Lise seviyeli meslek okulu: İlköğretmen okulları temel eğitim veren, köyde yetişkinlerin eğitimini yürüten ve köy okulunu yaygın eğitim ve kültür merkezi olarak yöneten elemanları yetiştiren okullardır.

Yüksek öğrenime de temel teşkil edecek olan bu okulların müfredat programları eğitim sistemi bütünlüğü içinde dikkate alınacaktır.

c) Lise seviyeli teknik okullar : Lise seviyeli teknik okullar bugün çeşitli konularda sanatkâr yetiştiren okullardır. Bu okulların 1968-1972 döneminde nitelikleri yükseltilecektir.

4 — Ortaöğretim üstü meslek ve teknik okulları:

Bu seviyedeki okullar, teknik okulları, yüksek tekniker okulları, kadın meslek öğretmen okulu ve sekreterlik okullarıdır.

Yüksek öğretim en üst seviyeli insan gücünün ve bilimsel araştırma alanlarının istediği elemanı yetiştiren eğitim kademesidir. Yüksek öğretim tümüyle insan gücü ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geliştirilmektedir... Üniversitelerarası işbirliğinin sağlanması ve ilgili çalışmaları yapmak üzere üniversitelerarası bir kuruluş kurulması teşvik edilecektir. Üniversite ve yüksek okulların mezunlarının, çalıştıkları alanlarla ilişki kurarak, eğitimlerine çalışma hayatının taleplerini aksettirmeleri, ve mezunların takip edilmesi sağlanacaktır.

SEKİZİNCİ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI :

28 Eylül 3 Ekim 1970 tarihleri arasında 8. Millî Eğitim Şûrası Ankara'da toplandı. Bu şûranın amacı, herkesçe bozukluğu ve verimsizliği tartışmasız ortada olan ortaöğretim sorunlarına çözüm getirmekti. Nitekim Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca, 8. şûraya sunulan rapor «Ortaöğretim sistemimizin kuruluşu ile yüksek öğrenime geçişin yeniden düzenlenmesi konusundaydı.

Bu rapor, temel kaynak olarak 7. Millî Eğitim Şûrası ile 2. Beş Yıllık Kalkınma Planını alıyor. İncelemeye sunulan bu rapor iki bölümden oluşuyor. Birinci bölüm Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanmış, ikinci bölüm ise, üniversitelerden alınmış raporları içeriyor.

Önce ikinci bölümün sözünü edelim. Bu bölümde şu raporlar yer alıyor:

1) İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Komisyon raporu,
2) İ. T. Ü. Komisyon raporu,
3) O. D. T. Ü. Komisyon raporu,
4) Hacettepe Üniversitesi Komisyon raporu,
5) Ankara Üniversitesi Komisyon raporu,
6) Modern Fen ve Matematik öğretmenleri semineri raporu,
7) Fen Eğitimi Geliştirme Bilimsel Komisyonu raporu.

Bütün raporları tek tek incelemek amacımız dışında. Fakat genel olarak belirtmek gerekirse; bütün raporlar ortaöğretimin bozukluğunda birleşiyorlar ve kaçınılmaz olarak düzeltilmesinden yanalar. Özellikle üniversitelerce verilen raporlar, kendi ihtiyaçları açısından liselerin planlanmasını öneriyor.

Fakat bu raporlarda yer yer doğru ilkeler yer almasına karşılık, hiç birisi ortaöğretimi, eğitim kurumlarının tam bütünlüğü içinde görmediği gibi eğitim düzenimizi Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı içinde de ele alamamaktadır.

Bakanlığın 8. Şûraya sunduğu raporun, birinci bölümü ise; «Millî Eğitimimizin amaçları, 7. Millî Eğitim Şûrasında tespit edilmiş bulunmaktadır. Ayrıca 2. Beş Yıllık Kalkınma Planında millî eğitimin ilkeleri, bugünkü durumu, eğitim alanında sağlanacak gelişmeler ve uygulanacak politikalar ayrıntılarıyla verilmiştir» diye başlıyor. Bütün yenilik getirme iddialarına karşı olarak 7. Eğitim Şûrası ve 2. Beş Yıllık plandaki ilkeleri aynen kabul ederek işe başlamış oluyor. Eğitimin genel ilkelerine hemen hemen hiç değinmeden, ortaöğretimin yüzeydeki meselelerine ilişkin konuları inceliyor. Bu bölüm eğitim felsefemizi açıklığa kavuşturmak ve eğitim uygulamalarımızdaki ilkeleri belirlemekten uzak olduğu gibi Türkiye'nin sosyo — ekonomik yapısından da çok uzaktır.

Eğitim ilkeleri için raporun yaptığı İş, 7. Eğitim Şûrasının kararları ile 2. Beş Yıllık Kalkınma Planında gördüğümüz ilke-

leri aynen almaktan ibarettir. Rapor bu iki kaynaktan ilkeleri aldıktan sonra şunu ekliyor; «Yukardaki esaslara göre millî eğitim sistemimiz, şu iki temel görevi yerine getirecek kuruluşa sahip olacaktır;

1) Mecburî ilköğretimi bütün yurttaşlara vermek.

2) Orta ve yüksek öğretimi ise, iktisadî kalkınma ve sosyal gelişme için gerekli sayı ve nitelikte insan gücünü yetiştirmek üzere, istekli ve kabiliyetli yurttaşlardan, fırsat eşitliği ilkesine göre yapılacak seçmelerden geçenlere, kabiliyetleri oranında vermek.» 8. Şûraya sunulan bu raporun tespit ettiği sonuç, bu iki maddede özetlenmiş oluyor. Bu anlatımın neyi içerdiği oldukça belirsiz. Eğitimi yalnızca bir bilgi verme işi olarak görür izlenimi uyandırıyor. Fakat şurası kesin ki eğitimin ne için olduğuna, eğitim kurumlarımızın ekonomik yapımızla ne ölçüde uygunluk içinde bulunduğuna ekonomik yapının ihtiyacı olan insan gücünü bu siyasî yapı içinde sağlamanın mümkün olup olamayacağına hiç değinmiyor.

Öte yandan, 8. Millî Eğitim Şûrasının üyelerinin yarıdan fazlası, Bakanlık tarafından çağrılan kişilerdir. Bu durum siyasî iktidarın şûraya hâkim olmasını ve giderek eğitim ilkelerini iktidarın amaçlarına göre düzenlemesini doğurmaktadır.

İLKELERDE YETERSİZLİK

Buraya kadar derlenip incelenen ilkelerin, tek tek haklılık ve doğrulukları sözkonusu olabilir. Ancak 7. bölümde uzun olarak açıklanan «eğitim üretim içindir» ilkesini ve 5. bölümde açıklanan Türkiye'de eğitimin temel hatasını gözönüne alarak yukardaki ilkeleri eleştirirsek durumu daha iyi görürüz.

Eğitimimizdeki temel hatayı, Türkiye koşullarına göre bağımsız bir üretime dönük olmamak diye belirlemiştik. Yukarda sıralanan eğitim ilkelerinin temel hatayı düzeltmek yönünden yetersizliğini derhal söyleyebiliriz. Eğitimin amacı geniş anlamda bir üretimdir. Bu üretim Türkiye'nin olanakları içinde bağımsız, yani dışa muhtaç olmaksızın gerçekleştirilmelidir. Bu ise Türkiye'nin ekonomik yapısının gerektirdiği bir ağır sanayi kurulmadan gerçekleşemez. Bu nedenle eğitim ekonomik yapıdan ayrı olarak planlanamaz. Gerçi ikinci beş yıllık kalkınma planı eğitimimizi diğer sektörleri de gözönünde tu-

tarak ilkeler getirmeye çalışmıştır. Fakat bu plandaki eğitim ilkeleri Türkiye olanaklarına göre bağımsız bir üretimi gerçekleştirecek yapıda değildir.

Kısaca belirlemek gerekirse izlenen eğitim ilkeleri dış ülkeler ve Türkiye'nin ekonomik yapısından ayrı olarak düşünülen, uygulama imkânı bulunmayan, Türkiye'de bağımsız bir üretimi gerçekleştiremeyecek ilkeler durumundadır. Bu nedenle ilkelerin yetersiz ve tutarsız olduğunu söyleyebiliriz. (10. bölümde bu konuya yine döneceğiz.)

9

Eğitim Sorunlarımız

Ekonomik yapıya dayalı, ülkenin ihtiyacını bağımsız olarak üretmeye yönelik ve kalkınma planıyla tam bağdaşan bir eğitim düzenimiz olmadıkça ve eğitimimizde tutarsız ilkeler, yetersiz uygulamalar sürdükçe, çok sayıda zor problemlerle karşılaşmamız kaçınılmazdır.

Ticarî amaçlarla açılan, üretime dönük olmayan, üstelik eğitim niteliği hayli şüpheli olan özel okullar apayrı bir problemdir. İlköğretmen okullarındaki öğrencilerin, ortaöğretimin birinci devresindeki öğrencilere oranı azalırken, lâyik öğretimle ne ölçüde bağdaştığı şüpheli olan İmam Hatip Okullarında okuyan öğrencilerin oranı artmaktadır ve bu İmam Hatip Okulları başlıbaşına bir problemdir.

İş sahasız üniversite mezunları bir problemdir. Hiç bir üretim yapmaya yönelik olmayan ve öğrencilerini bir bunalıma düşüren eğitim kurumları bir problemdir. İktisat mezunu kişilerin kâtip seviyesinde bir banka memuru olması bir problemdir.

«Ekonomik gelişmede eğitimin rolü» yeterince kavranma-

mıştır. İnsan gücü kaynaklarının eğitilmesi, insan gücü ihtiyacı bakımından eğitimin planlanması gibi çalışmalar için yeter veriler ortada bulunmamaktadır. Çalışanların ayrıca eğitilmesi yolunda en küçük bir plânlama yoktur. Ülkenin sosyal ve kültürel yapısı incelenmeden rasgele öğrenim kurumları açılmaktadır.

Kısaca eğitimimizde

1) Yeterli ilkeler yoktur, amaç belirsizdir.

2) Türkiye'nin sosyo — ekonomik yapısına dayalı bir eğitim planı yoktur.

3) Var olan öğretim kurumlarının ne ölçüde yararlı insan yetiştirdiği ve yetiştirmesi gerektiği bilinememektedir.

4) Öğretim kadrolarını yetiştirmek için bir plân yoktur.

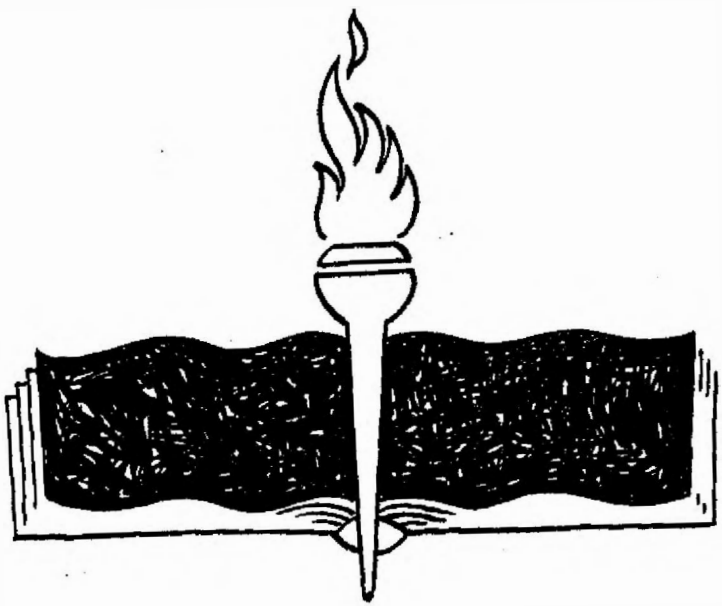
Böylesine plânsızlığın sonucu olarak birçok sorun karşımıza çıkmaktadır. Hemen şunu belirtelim ki bu sorunları tek tek çözmek imkânsızdır. Konuya çok bütünsel bir açıdan bakmak gerekir. Bu bütünsel açıyı «Eğitimin yeniden düzenlenmesi» bölümünde ayrıca inceleyeceğiz.

EĞİTİM KADROLARI — AĞIR SANAYİ

Eğitim kadroları, beyin üreten beyin -diye tanımlanabilir. Eğitim kadrolarının gerçek önemini kavramak bakımından şöyle bir benzetiş yapabiliriz. Eğitim yapacak kadro, ekonomik yapıda ağır sanayiye benzer.

Bilindiği gibi insanların ihtiyaç maddelerini üreten sanayiye hafif sanayi denilir. Bu hafif sanayinin makinalarını üreten sanayiye ise ağır sanayi denilir. Başka bir söyleyişle ağır sanayi diye, makinaların makinasına diyoruz. Ekonomik olarak insan, üretim yapan bir varlıktır. Daha önce de söylediğimiz gibi üretim için bilgi gereklidir. Herhangi bir meslek sahibi insan, ya bir fonksiyonu görme, ya da bir nesneyi üretme durumundadır. Halbuki öğretmen veya bir öğretim üyesi, üretim yapacak beyni üretme durumundadır ve bu özelliğiyle makinaların makinasına, yani ağır sanayiye benzer. Ekonomik yapıda ağır sanayinin önemi ortadadır. Ağır sanayiye sahip ülkeler kalkınmışlar, sahip olmayan ülkeler ise geri kalmışlıktan kurtulamamışlardır.

Gerçek önemi çok büyük olan bu eğitim kadroları için Tür-

«Eğitimimizde yeterli ilkeler yoktur, amaç belirsizdir.»

kiye'de hiç bir ciddî plan yoktur. Öte yandan maddî bakımdan büyük sıkıntılar içinde bırakılan bu kadronun, verimli olması elbette beklenemez. Değil bilimsel araştırmalarla kendi bilgisini ilerletmesi, aldığı maaşla ailesini geçindirebilmesi meseledir. Beyin üretme, yani üretim yapan insanları, üretme durumunda olan bu kadronun maddî durumu düzeltilmeli ve yetişip gelişmesi için çok ciddi özel tedbirler alınmalıdır.

Eğitim denilince akla gelen, öğreten ve öğrenen olmak üzere başlıca iki unsurdur. Her şeyden önce öğretenler çok yetişkin yani teorik bilgi ve pratik uygulamalı olmalıdır.

Öğretim kadrolarının, nicel yetersizliği yanında nitel yetersizliği de sözkonusudur.

Yukarda belirtildiği gibi gerekli olanaklar sağlanmadığı için bir öğreticide aranan özellikler yeterince gelişmemiş olabildiği gibi, öğretmen bulunamadığından kapanan ortaokullar bile vardır.

Buraya kadar sıraladığımız sorunlar açıkça ortaya koyar ki eğitimimizin hiç bir problemi ülkenin ekonomik ve siyasî yapısının dışında bir çalışmayla düzeltilemez.

ÖĞRENCİ HAREKETLERİ

Eğitimimizde başlı başına bir problem de öğrenci hareketleridir. Hemen belirtelim ki ülkenin sosyo — ekonomik yapısına dayalı olarak eğitim sorunu çözülmedikçe öğrenci hareketleri durmayacaktır. Başka bir söyleyişle öğrenci hareketleri olduğu için eğitim düzenimiz bozulmamıştır. Tam tersine eğitim düzenimiz bozuk olduğu için öğrenci hareketleri başlamıştır.

Burada öğrenci hareketlerini inceleyecek değiliz. Ancak şunu belirtelim ki öğrenci hareketlerinin temel nedeni geleceğe güvensizliktir. Öğrenciler ülkenin on yıl sonrasını ve on yıl sonra kendi geleceklerini güven altında görmemektedirler. Üstelik okullarda öğretilen bilgiler, hayata atılan öğrencilerin işlerine yaramayacak niteliktedir. Yani üretime dönük olmayan ve yalnızca imtihanda sorulunca cevap vermeye yarayan bilgilere karşı bir tepki doğmaktadır. Çünkü yalnızca imtihan için öğrenmenin saçmalığı ortadadır. Eğer bilgiler hayata atılan öğrencilerin işine yarayacaksa, öğrenmek isteği doğmaktadır.

OKUL VE İŞ HAYATI

Öğrenciler açısından okul ve iş hayatını düşünürsek pek bağdaşmadıklarını görürüz.

«Dersler ilgilendirmiyor, diploma istiyorum» diyen öğrenci, şu noktada haklıdır: Dersteki bilgiler yalnızca imtihanda gerekli bilgiler ise ve hayata atılan bu öğrenciye bir daha bu bilgi hiç gerekmeyecekse öğrenci haklıdır. Bizim eğitim sistemimizdeki ansiklopedik bilgilerin birçoğu bu tür bilgilerdir.

İşe yaramaz bilgiler konusunda Bertrand Russel'in «Eğitim ve Toplum Düzeni» adlı kitabında şu örneği görüyoruz: «Caesar'ın martın onbeşinde öldürüldüğü söylenir. Kanıtları dikkatle incelemedim ama bunu güvenilir saydığım kitaplarda okudum, bu nedenle inanıyorum. Gençlikte buna inanmak yararlı olabilir, çünkü sınavları geçmekte yararlı olur. Sınavlar çağı geçtikten sonra bu inancın yararlı amacı kalmaz.»

TUTUCU KÜLTÜRÜ YIKMAYA ÇAĞRI

Eğitimimizdeki sorunlardan biri de, iktidarlara ve hatta her değişen Millî Eğitim Bakanına göre anlamlı anlamsız değişik uygulamalar yapılıyor olmasıdır. İktidarlar kendi siyasî propagandaları için İmam — Hatip Okulları açtıkları gibi, hiç eğitimci olmayan kişileri de Millî Eğitim Bakanı yapabilmekteler. Eğitimci olmayan bu bakanların her biri ayrı bir uygulama getirebiliyor ve bunun sonucu olarak eğitim düzenimiz karmakarışık ilkesiz bir uygulama olmaktan ileri gidemiyor.

Öte yandan siyasî iktidarlar kitle haberleşme araçlarını elinde bulunduruyor. Bu kitle haberleşme araçlarıyla topluma istediği bilgileri verip istemediklerini vermeyebiliyorlar. Bu uygulama, toplumun şartlanmasını, genel kültür seviyesinin geri kalmasını doğuruyor. Toplumun bilgilenmesinde ana etkinin, insanların algıları olduğu ve kitle haberleşme araçlarının da insanları etkilediğini düşünürsek konunun önemini daha iyi kavrarız. Bu durum genel eğitimimiz için de önemli bir problemdir.

Bilgisizlik, büyük bir mahkûmiyettir. Yeni nesilleri şartlandırmayın efendiler. Kendi donuk şartlanmış beyinlerinizin

kalıplarını yeni nesillere vermeye hakkınız yok. Toplumsal gelişmelere engel olan zararlı gelenek ve görenekler yeni nesiller için birer pranga olmasın. Genç beyinleri kendi kafanıza göre dondurmayın.

İnsanlar ilermeli, ilerleyecek, insanların yoluna çıkmayın. iki bin yıl önce başkaydı dünya, ama yüzyıl sonra bambaşka olacak, Taş devrinden daha geri kafalı insanlar olarak anılacaksınız. Hızla dönüyor dünya, dönüşü durdurmaya çalışmayın.

10

Eğitimin Yeniden Düzenlenmesi

EĞİTİM REFORMU OLAMAZ

Türkiye'nin sosyo - ekonomik ve siyasî yapısında hiç bir değişiklik olmadan yanızca eğitimde bir reform olamaz.

Eğitim, toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçasıdır. Yaşamak savaşının gereği olan bilgilenmeyi sağlamak için ortaya çıkmıştır. Toplumun geliştirdiği üretim araçları ve insanlararası ilişkilere bağlı olarak her ekonomik yapıda farklı eğitim sistemlerinin var olduğunu görüyoruz.

Çağdaş İngiliz düşünürü Bertrand Russel «Eğitim ve Toplum Düzeni» adlı eserinin ikinci bölümünde farklı eğitim düzenlerinden şöyle sözeder: «Günümüzde üç ayrı eğitim düzeninin üçünün de savunucuları var. Bunların ilkine göre, eğitimin amacı yetişme olanakları sağlamak ve engelleyici etkileri ortadan kaldırmaktır. İkinci kurama göre, eğitimin amacı bireye kültür vermek ve yeteneklerini mümkün olan en geniş ölçüde geliştirmektir. Üçüncüsü eğitimin birey yönünden değil toplum yönünden ele alınması gerektiğini, görevinin yarar-

li yurttaşlar yetiştirmek olduğunu ileri sürer. Bu kuramlardan üçüncüsü en yeni olanıdır. En eskisi de ilkidir.»

Russel'in ayırımına göre bizdeki eğitim düzeni daha çok ikincisine uymaktadır.

Herhangi bir eğitim düzeni hangi tür olursa olsun, ülkenin sosyo - ekonomik yapısında hiç bir değişme olmadan eğitim reformu yapılamaz, yani yeni bir eğitim düzeni kurulamaz. Başka bir deyişle hiç bir eğitim düzeni o ülkenin sosyo - ekonomik yapısından ayrı olarak ele alınıp çözüme varılamaz.

KALKINMA PLANI HAZIRLANMALI

Eğitim düzeni, sosyo - ekonomik yapıdan ayrı olarak ele alınamayacağına göre; eğitim planlaması için ilk yapılacak iş: Ülkenin her alanda kalkınmasını, dışa muhtaç olmadan bütün halkın belirli bir hayat seviyesine ulaşmasını sağlayacak olan bir kalkınma planı hazırlanmalıdır. Ülkenin tüm sosyo - ekonomik yapısını kapsayan bu kalkınma planının, ülke için gerektirdiği tesisler, kurumlar ve işlerin dökümü yapılmalıdır.

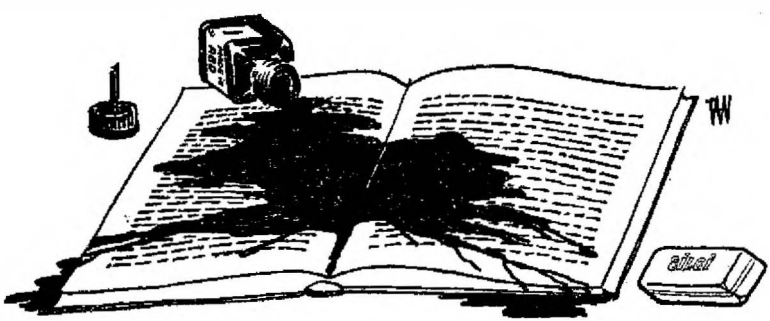
ELEMAN TESPİT EDİLMELİ

Yukarda sözü edilen planı gerçekleştirecek olan elemanlar tespit edilmelidir. Planın gerektirdiği her işi gerçekleştirecek elemanların nitel ve nicel durumu tespit edilmelidir.

ÖĞRENİM KURUMLARI OLUŞTURULMALI

Sözü edilen planın ve planın gerektirdiği elemanların nicel ve nitel olarak tespitinden sonra yapılacak iş, elemanların ne ölçüde var olduğunu ve olmayanların nasıl yetiştirileceğinin planlanmasıdır. Başka bir söyleyişle plan için gerekli elemanları yetiştirecek öğrenim kurumlarının açılmasıdır.

Eğitim kurumlarımızın yeniden planlanması için en doğru yol, bu plan - eleman - kurum sıralamasıdır. Çünkü ancak bu halde rasgele özel okul açılamaz, işsiz üniversite mezunu kalmaz, planı gerçekleştirmek üzere üzerime dönük bir eğitim düzeni kurulmuş olur. Bu planlamada şu noktalara özellikle

«Türkiye'nin siyasî yapısında değişiklik olmadan eğitimde reform olamaz.»

dikkat etmek gerekir. Türkiye bir tarım ülkesidir, fakat kendine yeter ölçüde tarım ürünü elde edememektedir. Tarımda ürünün artması için —yeni tarlalar yaratmak mümkün olmadığına göre— makinalı tarımın geliştirilmesi gerekir. Bu ise Türkiye'nin sanayileşmesine bağlıdır. Öte yandan zaten Türkiye'de bağımsız bir üretimin gerçekleşmesi için ağır sanayiye geçilmesi gerekmektedir. Öyleyse gerek tarım sektörünün, gerek sanayi sektörünün ilerlemesi için ilk iş sanayileşmenin çözümüdür. Ve eğitimimiz bu nedenle teknik öğrenime daha çok ağırlık vermek zorundadır. Esasen 11. bölümde görüleceği gibi kalkınmada en önemli etken teknik öğrenimdir.

İKİ TEMEL İLKE

Öte yandan plan — eleman — öğretim kurumu sıralamasıyla düzenlenecek eğitim sistemimizin iki temel ilkesi şu olmalıdır:

1) Eğitim üretim içindir: Bu ilkenin kabulü ve her eğitim dalında uygulanması birçok sorunu çözecektir.

2) Eğitim yaratım içindir: Basit nesne üretiminin yanı sıra araştırmacı bir yapı olmalıdır. Çünkü çağımız teknoloji çağıdır. Her yeni buluş ekonomiyi daha da güçlendirecektir. Bu nedenle bilimsel araştırmalar çok önemlidir. İleri ülkelerin bilimsel araştırmalara ayırdıkları para büyük yekûnlar tutmaktadır. Örneğin, Rusya 1962 yılında bilimsel araştırmalar için 13 milyar dolar harcamıştır. ABD'nin 1963 yılında araştırma - geliştirme harcamaları ise 20 milyar dolardan fazladır.

Bir yandan bilimsel araştırmalarla yaratmaya, öte yandan ağır sanayi ve hafif sanayi ile toplumun ihtiyaç maddelerini üretmeye yönelik bir eğitim düzeni kurulmalıdır. Her bilimsel çalışma daha iyi bir üretim olanağı demektir. Bu nedenle bilimsel çalışmalarla pratik üretim dengeli bir biçimde yürütülmelidir.

11

Eğitim – Üretim - Kalkınma

EĞİTİM KALKINMANIN TEMELİDİR

Bilimsel araştırmalarla yaratıma ve her alanda üretime dönük bir eğitim düzeni, kalkınmanın temelidir.

Eğitimin kalkınmadaki rolü, 20. yüzyılın ikinci yarısında tam olarak anlaşılabildi. Bu konuda bütün bilim adamları fikir birliğinde olduğu gibi, ileri devletler bu gerçeği bilerek eğitime daha çok önem vermeye başladılar.

Örneğin UNESCO tarafından yayınlanan «Education And Agricultural Development» (Eğitim ve Tarımsal Kalkınma) adlı kitapta eğitim için şu noktalara rastlıyoruz:

«Eğitim insan kaynaklarının gelişiminde büyük bir rol oynar; tarım, sanayi ve meslekler için yetenekli ve eğitilmiş insan gücünü sağladığından dolayı da millî ekonomilerde temel şart haline gelmiş bir yatırım gözüyle bakılabilir eğitime. Ancak ekonominin diğer bütün sektörleri gibi bunun da analiz

edilmesi, belirlenmesi ve planlanması gerekir» «Eğitim, kelimenin en geniş anlamıyla kalkınmanın kalbinde yatar.»

«... Çocukların daha büyük bir oranı ilkeğitim kademesinden öteye devam ettikçe, bu çocuklara sağlanacak eğitim toplumun ihtiyaçlarını tamamlamaya yaramalıdır.»

«Şayet geleceğin ihtiyaçları yeterince karşılanacaksa, teknik ve meslek eğitimlerinin gelişmeye ve ilerlemeye açık bir enseklikte olması gerekir.»

«Şu gerçek açıktır: Bir ülke halkının eğitimi ve öğrenimi için gerekli olanaklar her bir projenin yapısına oturtulmadığı, her planlamada planın entegral bir parçası olarak içerilmediği ve de ileriye doğru atılan her adımın doğal bir parçası olduğu kayıtsız şartsız kabul edilmediği takdirde nihai amaçlara asla erişilemeyecektir.»

TÜRKİYE'DE ARAŞTIRMA

OECD'nin (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı) Pilot Takımlar Projesi üzerine değerlendirme konferansında da (1968) bilimsel araştırmaların ekonomik ilerlemedeki rolü ve Türkiye'deki bilimsel araştırmaların durumu için şu hususlar yer alıyor.

Türkiye'de araştırma sahasında önemli miktarda insan gücünün ve bazı kuruluşların var olduğu, ancak bilimsel çalışmaların seviyesinin ve insan gücü kapasitesinden yararlanabilme derecesinin son derece düşük olduğu belirtiliyor.

Türkiye'de yapılan araştırmaların daha çok akademik tezler niteliğinde olduğu bunlardan yeterli ve verimli sonuçlar alınamadığı belirtiliyor. Buna sebep olarak araştırmaların sosyal ve ekonomik amaçlar çerçevesinde yönlendirilmemiş olduğu ayrıca bilimsel çalışmaların organizasyonuna ilişkin mevcut sistemin kısırlığı gösteriliyor.

Sonra; araştırma kurumları ve araştırmalar arasında yeterli bir komünükasyon sağlanamamış olduğu belirtiliyor. Yüksek okullar seviyesindeki araştırmaların ülkenin ihtiyaçlarına göre yönlendirilmediği ve yeterli teşvik görmediğinden ötürü başarısızlığa uğradığı belirtiliyor.

Ayrıca bilimin gelişmesinin ekonomik gelişmenin bir sonucu olduğu kadar sebebi olduğu da belirtilen Türkiye raporunda sonuç şöyle özetleniyor:

«Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki; Türkiye, bilim bulgularını bugüne kadar hiç bir önemli ölçüde kullanamamıştır. Ayrıca bilimsel çalışma alanlarında belli başlı bir ilerlemeyi de doğuramamıştır.»

Pilot Takımlar Projesinin de vardığı sonuç, üretime dönük bir eğitim ve araştırma yapılmadığını ortaya koyuyor.

Bilimsel araştırmalarla yeni bulguların yapılması ve bu bulguların üretim için derhal öğretilmesi kalkınmanın en kısa yoludur. Çünkü bilimsel araştırmalar yeni bulgulara, yeni bulgular yeni ve kolay üretime, kolay üretim ekonominin gelişmesine, ekonominin gelişmesi ise yeni bilimsel araştırmalara olanak hazırlayacak ve ilerlemenin sürekliliği sağlanmış olacaktır.

Esasen kitabın başında belirlediğimiz «Yaşamak için üretim, üretim için bilgi, bilgi için eğitim» formülü eğitimin üretimle ve ekonomik yapıyla nasıl iç içe ve ayrılmaz bir bütün teşkil ettiğini de açıklıyor. Yukarki anlatımı şöyle de yapabiliriz: Kalkınma için üretim, üretim için bilgi, bilgi için eğitim. Bu yeni anlatım sonuçta «Kalkınma için eğitim» ilkesini ortaya çıkarmış olur ki 20. asrın ikinci yarısında çok iyi kavranmış olan bir gerçeği dile getirmiş oluruz.

EĞİTİM VE KALKINMA

Kalkınma için üretim, üretim için bilgi, bilgi için eğitim biçimindeki anlatım, kalkınmayla eğitimin aynı zincirin birer halkası olduğunu ortaya koyuyor.

Dünya üzerinde kalkınmış ülkeler eğitim bakımından iyi durumda olan ülkelerdir. Tersine olarak eğitim bakımından iyi durumda olan ülkeler kalkınmışlardır. Bu durumu tespit için bazı ileri ülkelerle geri ülkelerin eğitim durumlarını tablolar halinde görelim. Bu arada bir özelliğe dikkat etmeliyiz. İleri ülkeler üretime dönük olan teknik öğrenime daha ağırlık vermişlerdir.

İsviçre, Almanya ve **Avusturya**'nın 1960 yılı itibariyle nüfusları sırayla: 5.600.000, 56.000.000 7.000.000'dur.

1, 2, 3, numaralı tablolar «Eğitim Düzenimiz, Aksaklıkları nedenleri, sonuçları, TÖS, TÖDMF Parlamento üyelerine sunulan rapordan alınmıştır (1967)

4. tablo OCDE — OECD Organization for Economic Cooperation and Development» (Ekonomik İşbirliği Kalkınma Teşkilâtı) yayınlarından 1966'da yayınlanan «Trained Manpower For Tomorrow's Agriculture» (Yarının Tarımı İçin Eğitilmiş İnsan Gücü) adlı İngilizce eserden alınmıştır.

TÜRKİYE VE BAZI YABANCI ÜLKELERDE TEKNİK ORTAÖĞRETİM

	Yıl	Okul sayısı	Öğretim üyesi	Öğrenci sayısı
Türkiye	1964	361	7.541	99.281
İsviçre	1961	46	393	199.516
F. Almanya	1963	6.328	71.064	1.921.072
Avusturya	1963	1.544	13.845	225.640

TABLO I

TÜRKİYE VE BAZI YABANCI ÜLKELERDE ORTA ÖĞRETİM

	Yıl	Okul sayısı	Öğretim üyesi	Öğrenci sayısı
Türkiye	1964	1.082	19.192	478.595
İsviçre	1961	—	6.593	147.987
F. Almanya	1964	3.035	77.265	268.031
Avusturya	1963	207	5.671	82.083

TABLO II

TÜRKİYE VE BAZI YABANCI ÜLKELERDE YÜKSEK ÖĞRENİMDEKİ ÖĞRENCİ SAYISI

	Edebiyat	Eğitim	Güzel Sanatlar	Hukuk	Sosyal Bilgiler	Müspet Bilgiler	Mühendislik	Tıp	Ziraat	Toplam
Türkiye	8.513	6.546	1.123	13.691	27.138	5.091	11.651	9.252	2.844	85.989
İsviçre	6.846	338	931	2.513	5.274	5.555	3.478	4.822	692	30.488
F. Almanya	61.132	50.067	7.925	20.725	39.439	37.604	100.365	42.955	4.810	365.007
Avusturya	8.180	323	1.818	5.967	7.829	3.747	10.880	4.810	1.594	48.082

TABLO III

ADAM BAŞINA GAYRİ SAFİ MİLLİ GELİR, BİLİMSEL VE TEKNİK PERSONELİN TOPLAM İŞGÜCÜNE ORANI

	ABD	Kanada	İsveç	Danimarka	Almanya	Fransa	İngiltere	Norveç	Hollanda	Rusya	İtalya	Yunanistan	Türkiye
Kişi başına gayri safi millî gelir. (*)	2,691	1,089	1,703	1,390	1,345	1,310	1,292	1,280	1,007	877	683	394	193
Üniversite eğitimli bilim adamı ve mühendisler.	—	1,3	0,7	0,8	«0,6»	0,8	—	0,9	0,4	0,6	0,9	0,4	0,1
Bilim adamları ve mühendisler.	1,7	1,3	1,4	1,2	«1,3»	0,8	1,0	1,9	1,0	1,4	1,7	0,4	0,1
Bilim ve teknik personeli.	2,7	1,3	2,6	1,7	«1,9»	1,9	—	2,0	—	—	—	—	—

(*) ABD doları olarak.

TABLO IV

12

İnsan Nedir?

TARİH BOYUNCA İNSAN

İnsanın fiziksel yapısından ötede ne olduğu sorunu, tarih boyunca tartışıldı. Fakat yine de tartışılmaya değer. Aristo: «İnsan düşünen hayvandır» dedi. İnsan sosyal hayvan olarak nitelendi. Protagoras: «İnsan her şeyin ölçüsüdür» dedi. Sonra çok değişik insan anlayışları görüyoruz. İnsan için «reflekslerini bilinçli olarak kontrol edebilen tek hayvan» denildi. «Çevresini değiştirebilen tek hayvan» «kendisinin bilincine varabilen, soyut bilgilerle plan yapabilen hayvan» olarak tanımlandı.

İnsan düşünerek, çevresini değiştirerek gelişti. Nihayet insan için «alet yapabilen hayvan» denildi. İnsan düşündü, alet yaptı ve çevresini değiştirdi. Bilgisi çoğaldı, yeniden düşündü, yeni yeni aletlerle çevresini değiştirerek ilerledi. Daha da ilerliyecek. Daha ileri düzeylerde yeni anlayışlara varacak.

Bir yanıyla insan alet yapan hayvandır. Yani bir yanıyla üretim yapan bir yanıyla yeni değerler yaratandır. Bilgilendikçe tabiata daha çok hâkim olacak, ve daha çok yeni değerler yaratacaktır.

ROBOTLUĞA HAYIR

Kitabın başından bu yana «Eğitim üretim içindir» diyoruz. Bu ilkeyi herkes benimseyebilir. Hatta bugünkü eğitim sisteminin de amacı üretimdir denilebilir. Bu nedenle doğacak farklı ve yanlış anlayışları önlemek için «eğitim yaratım içindir»

alıyoruz. Fakat sanırım yine de yanlış anlamalar önlenmiş olmuyor.

Özellikle kalkınma planında rastlanan «insan gücü ihtiyacının eğitimi» yolundaki sözleri açalım. İlk soru şu: İnsan gücüne ihtiyacı olan kim? Kimin için bir eğitim? Öte yandan, üretimde kullanılacak olan bu insan gücü, kimin için çalışacak? Bu sorulara net olarak cevap vermeliyiz. Çünkü «eğitim üretim içindir» denildiğinde eğitimden amacın bir makine veya bir robot gibi üretim yapan bir varlık yaratmak olmadığını belirlememiz gerekiyor.

İnsan denilen varlığın beynine, tek yanlı bilgiler doldurarak onu robotlaştırmak mümkün. Fakat insanı robotlaştırarak üretim yapan bir varlık haline getirmeye eğitim diyemeyiz. O halde şu soruyu sormalıyız: Eğitim üretim içindir, ama üretim kimin içindir? İşte insan bu soruya doğru cevap vererek üretim yapıyorsa eğitim görmüş demektir.

YENİ DÜNYA — YENİ İNSAN

Tarih boyunca insan tanımları çok yetersiz. İnsan yalnızca düşünen bir hayvan değildir. İnsan yalnızca çevresini değiştiren veya yalnızca alet yapan bir hayvan da değildir. İnsanı tanımlamak güç.

Fakat yalnızca bilgisi ve çalışması açısından insanın ne olması gerektiğini tanımlamak gerekirse; «insan, kim için ve ne için üretim yaptığını bilerek yeni aletler yaratan varlıktır.» diyebiliriz.

«Eğitim üretim içindir. Ama üretim kimin içindir.» sorusunun cevabını şimdi verebiliriz. Üreten gerçek insan kendisi yararına üretim yapandır. Aksi halde bir robottan farkı kalmaz. O halde eğitimin amacı, kim için ve ne için üretim yaptığını bilerek üretim yapan insanlar yetiştirmek olmalıdır. Bunu sağlamak için ise, eğitimdeki gereksiz ansiklopedik bilgiler çıkarılarak, yerine genel felsefe dersleri koymakla işe başlanabilir.

Kısaca insan, robotluktan kurtulmalı, kimin için ve ne için üretim yaptığını bilmelidir. Robotlaşan bir insan ise düşünme yeteneğini kaybettiğinden ötürü Aristo çağının insanı bile olamayacaktır.

İnsanın insanı sömürmediği, insanın yalnızca tabiattan yararlanarak kardeşçe yaşadığı yepyeni bir Dünya için gerçek eğitime doğru...

BİBLİYOĞRAFYA

ARMAN, HÜRREM : «Piramidin Tabanı Köy Enstitüleri ve Tonguç» (1969)

AYER, A. J. : «The Problem of Knowledge» (1966) (Penguin Books)

«Bilim ve Teknik» dergisi

ÇAVDAR, TEVFİK : «Türkiye 1968» (1969)

DEVRİMCİ EĞİTİM ŞÛRASI (1969)

«EDUCATION AND AGRICULTURAL DEVELOPMENT» UNESCO — PARİS (1963)

«EKONOMİK GELİŞMEYİ HIZLANDIRAN ETKEN OLARAK EĞİTİM» (Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti) İstanbul (1969)

GÖKBERK, Prof. MACİT : «Felsefe Tarihi» (1967)

HANÇERLİOĞLU, ORHAN : «Felsefe Sözlüğü» (1970)

İLKOKUL PROGRAMI (M. E. B. 1968)

KIRBY, FAY : «Türkiye'de Köy Enstitüleri» 1962 (Colombia Üniversitesinde yapılmış Doktora Tezi)

KALKINMA PLANI (İkinci Beş Yıl: 1968 - 1972)

KOÇTÜRK, OSMAN NURİ : «İşçi ve Eğitim» (1968)

ORTA OKUL PROGRAMI (M. E. B. 1970)

«PILOT TEAMS PROJECT — EVALUATION CONFERENCE» «OECD — PARİS» (1968)

RUSSEL, BERTRAND (Çev: NAİL BEZEL) «Eğitim ve Toplum Düzeni» (1969)

«VIII. Millî Eğitim Şûrasının İncelemesine Sunulan Esaslar» (1970)

TONGUÇ, ENGİN : «Köy Enstitüleri ve Tonguç» (1969)

«TRAINED MANPOWER FOR TOMORROW'S AGRICULTURE» OECD — BELÇİKA (1966)

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ

UTKU, Dr. ŞENOL (Dr. E. Y., Dr. F. K.) «Sayısal Elektronik Hesap Makinalarına Giriş ve Fortan II Kodlama Sistemi» (1965)

WALTER, W. GREY : «The Living Brain» (1968) (Penguin Books)

WINTERSTEIN, Dr. HANS (Fizyoloji Ord. Prof) (Çev: Dr. MELİHA TERZİOĞLU; Fizyoloji Prof.) «Fizyoloji Dersleri» (1951)

YEDİNCİ MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI (M. E. B. 1962)

İÇİNDEKİLER

1 — EĞİTİM - ÜRETİM 9

Evren ve İnsan 9
Yaşamak İçin Üretim 9
Üretim İçin Bilgi 10
Bilgi İçin Eğitim 11

2 — BİLGİ TEORİLERİ VE BİLGİ ORGANI 13

Bilgi Teorileri 13
İlk Çağdan Günümüze 13
Beyin 16
Animal Elektrik 18
Elektronik Beyin 18
Bilgi Nedir 20
Algılama Nedir 21
Unutma ve Hatırlama 22
Şartlanma 23
Beyine El Atıldı 24
Delilik 24
Beş Dakikada Yüksek Öğrenim 25

3 — BİLGİ - BİLGİLENDİRME 26

İnsanın Bilgisi 28
Bilgi Bilgilendirme 28

4 — EĞİTİMİN AMACI: ÜRETİM 29

Eğitimin Amacı Üretim 29

5 — TÜRKİYE'DE EĞİTİMİN TEMEL HATASI 32

Eğitimimizin Temel Hatası 32
Üç Yanlış Ürün 33

Beyin İhracı 33
Öğrenim Kurumlarımız 36

6 — KÖY ENSTİTÜLERİ 39

Üretime Dönük Eğitim Örneği 39
Enstitülerin Günlük Hayat ve İş Takvimi 43
Kuruluşu 44
Bağımsızlaşma ve Kapatma 44

7 — EĞİTİMDE DIŞ ETKİLER 46

Yabancı Uzmanlar 47
Zararlı İki Nokta 48
Eğitim Kurumlarımız 49

8 — EĞİTİMİMİZDE İLKELER 53

Yedinci Millî Eğitim Şûrası 54
İlkokul Programı 56
Orta Okul Programı 58
Millî Eğitimin Amaçları 58
Kalkınma Planında Eğitimin İlkeleri 59
Sekizinci Millî Eğitim Şûrası 62
İlkelerde Yetersizlik 64

9 — EĞİTİM SORUNLARIMIZ 66

Eğitim Kadroları - Ağır Sanayi 67
Öğrenci Hareketleri 69
Okul ve İş Hayatı 70
Tutucu Kültürü Yıkmaya Çağrı 70

10 — EĞİTİMİN YENİDEN DÜZENLENMESİ 72

Eğitim Reformu Olamaz 72
Kalkınma Planı Hazırlanmalı 73
Eleman Tespit Edilmeli 73
Öğrenim Kurumları Oluşturulmalı 73
İki Temel İlke 75

11 — EĞİTİM - ÜRETİM - KALKINMA 76

Eğitim Kalkınmanın Temelidir 76
Türkiye'de Araştırma 77
Eğitim ve Kalkınma 78

12 — İNSAN NEDİR? 82

Tarih Boyunca İnsan 82
Robotluğa Hayır 82
Yeni Dünya - Yeni İnsan 83
BİBLİYOĞRAFYA 84

EĞİTİM/ÇOCUK SORUNLARI DİZİSİ

BARBİANA OĞRENCİLERİNDEN MEKTUP 12,5 LIRA

AYDINLIĞA DOGRU mario lodi
15 lira

KÜÇÜK KARABALIK semet behrengi
10 lira

BİR ŞEFTALİ BİN SEFTALİ s.behrengi
10 lira

HİROŞİMA ÇOCUKLARI arata osada
10 lira

EĞİTİM, ÜRETİM İÇİNDİR harun karadeniz
10 lira

GÖZLEM ÇOCUK
aşama dizisi

DAVULCULAR r. zimnik 10LIRA

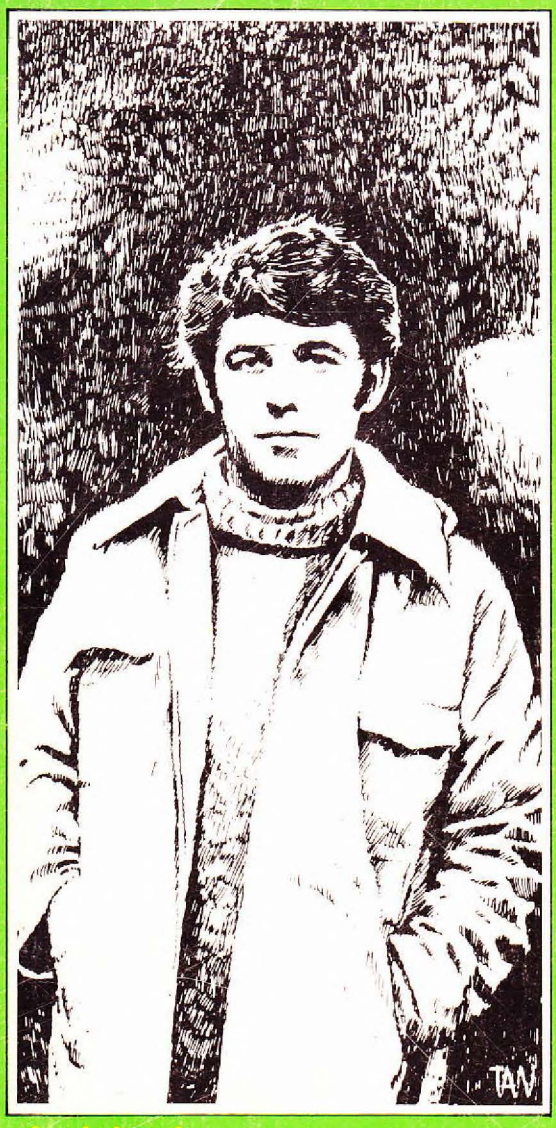
BİR İNSAN DOĞUYOR m. gorki 10LIRA

MUTSUZ BİR HAFTA j. korczak 10LIRA

GÖZLEM YAYINLARI

P.K. 966 Karaköy/İSTANBUL

eğitim/çocuk sorunları dizisi
GÖZLEM

Harun Karadeniz

EĞİTİM ÜRETİM İÇİNDİR.

«Eğitimin amacı kim ve ne için üretim yaptığını bilerek üretim yapan insanlar yetiştirmek olmalıdır.» ilkesinden hareket eden Harun Karadeniz, özellikle öğrenci lideri olduğu dönemde gözlediği eğitim sistemimizdeki aksaklıkların maddi kaynağını irdelerken, toplumumuzda alışılagelmiş düzen eğitimine de eleştirel bir yaklaşımda bulunmaktadır. Ülkemizdeki eğitimin temel hatasının «Türkiye koşullarına göre üretime dönük olmaması» olduğunu belgeleyen bu çalışmanın tüm okuyuculara özellikle eğitimcilere yol gösterici olacağını umuyoruz.

10 LİRA

GÖZLEM YAYINLARI